

ЗА СЕКТОРСКИ СОЦИЈАЛНИ ШЕМИ ВО ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО

ЕВРОПСКИ ПРОЕКТ VS/2013/0407

„Промовирање на социјалниот дијалог во секторот на земјоделството во новите земји-членки кон развој на секторски социјални шеми во однос на борбата против несигурни работни места, сиромаштија и социјална исклученост на земјоделските работници”

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

НА ШЕМИТЕ ЗА СОЦИЈАЛНО ОСИГУРУВАЊЕ
НА ЗЕМЈОДЕЛСКИТЕ РАБОТНИЦИ ВО ДЕВЕТ
ЕВРОПСКИ ПРОЕКТНИ ЗЕМЈИ

www.fnsz.org
www.agrosindikat.org.mk

КОМПАРАТИВНА
АНАЛИЗА НА ШЕМИТЕ
ЗА СОЦИЈАЛНО
ОСИГУРУВАЊЕ НА
ЗЕМЈОДЕЛСКИТЕ
РАБОТНИЦИ ВО ДЕВЕТ
ЕВРОПСКИ ПРОЕКТНИ
ЗЕМЈИ

Аналитичка Студија

Август 2014

Софија

Содржина

ВОВЕД	7
1. Клучни индикатори поврзани со земјоделскиот сектор во девет Европски земји учеснички во проектот.....	9
2. Опис на системите за социјална заштита во поединечните земји и дефинирање на група на лица (работници) и самовработени лица (земјоделци) во земјоделството за целите на социјална сигурност	10
2.1. Германија	10
2.2. Франција	12
2.3. Италија	14
2.4. Данска	15
2.5. Македонија	16
2.6. Словенија	18
2.7. Република Чешка	19
2.8. Бугарија	20
2.9. Романија	22
3. Организација и управување на системи за социјална заштита во одделни земји	26
3.1. Германија	26
3.2. Франција	27
3.3. Италија	29
3.4. Данска	30
3.5. Македонија	30
3.6. Словенија	32
3.7. Чешка Република	32
3.8. Бугарија	34
3.9. Романија	35
4. Опфатени социјални осигурителни ризици и финансирање на социјалните осигурителни системи - осигурување за социјална сигурност, здравствено осигурување и социјална помош	38
4.1. Германија	38
4.2. Франција	42

Оваа публикација е информативен и аналитички референтен материјал за состојбата на системите за социјално осигурување во секторот на земјоделството во земјите-членки - партнери во овој проект.

Заедно со идентификуваните предизвици, Анализата го опфаќа односот на специфичните шеми за социјално осигурување во некои од старите земји-членки, кои се развиени во текот на годините, како резултат на социјалниот дијалог и вклучување на работните луѓе.

Оваа публикација е придонес за ефективен процес на развој на социјалниот дијалог во секторот и почетна точка за генерирање на нови можни решенија за подобрување на социјалната сигурност на работниците во земјоделството.

Општа редакција:

Христина Митрева
Светла Василева
Валентина Василионова

Дизајн и пред-печат:

Ipi advertising

Одговорноста за оваа публикација е кај авторите и Европската комисија не е одговорна за било каква употреба што може да се направи од информациите содржани овде.

Овој проект е поддржан од Европската Унија, Европската комисија, ГД "За вработување, социјални работи и инклузија"

Публикацијата може да се преземе на: www.agrosindikat.org.mk и www.fnsz.org

4.3. Италија	46
4.4. Данска	50
4.5. Македонија	52
4.6. Словенија	54
4.7. Чешка Република	57
4.8. Бугарија	60
4.9. Романија	65
5. Моќностите за интервенција на Социјалните партнери во социјалната политика	79
5.1. Национални акциони планови на проектните земји од перспектива на синдикатите	81
Наместо поговор	86
Извори	88

Предговор:

Проектот насловен како “Промовирање на социјалниот дијалог во секторот на земјоделството во новите земји-членки кон развој на секторски социјални шеми во однос на борбата против несигурни работни места, сиромаштија и социјална исклученост на земјоделските работници” имплементиран од страна на Партнерството со финансиска поддршка на Европската Унија со цел да се осознае и да се анализира состојбата на системите за социјална заштита во неколку земји-членки на ЕУ и земја-кандидат со посебен фокус на секторот за земјоделство, каде што покриеноста на социјална сигурност на вработените и работниците не е доволна. Во исто време, Партнерството има информации и доволно искуство во однос на постојните најдобри практики во развојот на соодветни шеми за социјално осигурување утврдени во некои од старите земји-членки (како што се Германија, Франција, Италија, итн), што може да се проучува по пат на дијалог помеѓу социјалните партнери, а потоа се промовира со цел да се предизвикаат и поттикнат координирани мерки на секторските социјални партнери во насока на воспоставување на ефективни заштитни мреж / специфични секторски шеми кои ќе имаат позитивно влијание врз индустриските односи во целина, и особено на социјалниот дијалог и колективното договарање во партнерските земји избрани како пилот за овој проект: Бугарија, Романија, Македонија, Словенија и Чешката Република. Покрај тоа, ние очекуваме поттик во процесот на социјален дијалог и индустриските односи (особено во новите земји-членки) со воведување на ефективни механизми за развој на одржливо земјоделство, кое нуди безбедни и атрактивни работни места и генерирање на идеи и предлози за подобрување на соодветните делови на легислативата за социјална сигурност (на европско и државно ниво). Искуствата на Партнерството поврзани со социјалниот дијалог и индустриските односи во секторот за земјоделство и приоритетите кои беа дефинирани, не инспирираа да продолжиме со нашата работа во мобилизирање на граѓаните и општеството, со цел да се справат со предизвиците на социјалното осигурување во овој сектор преку дискусии и креирање на секторските шеми за социјално осигурување во насока на среднорочна и долгорочна поддршка за политиката која ќе им биде од корист на засегнатите работни-

ци и општеството како целина. Тоа сигурно ќе го подобри квалитетот на социјалниот дијалог, особено во новите земји-членки, доведувајќи ги на едно ново ниво, додека пак резултатите и знаење можат да се користат и во други сектори.

ВОВЕД

Системите за социјална заштита во рамките на Европската унија беа создадени за да служат за една повисока цел, т.е. да се заштитат луѓето од сиромаштијата како резултат на невработеност, отпуштања поради реструктурирање или други економски ограничувања, пензионирање, влошено здравје и инвалидитет, родителство, старост или загуба на родител. Покрај тоа, тие гарантираат пристап до витални услуги за обезбедување на пристоен квалитет на живот, право на слободно движење, недискриминација, еднаквост и социјална интеграција.

Тоа е надлежност на земјите-членки за да се обезбеди организација и финансирање на системите за социјална заштита. Сепак, ЕУ има специфична регулаторна улога преку Отворениот метод на координација за да се осигура дека граѓаните се заштитени во однос на социјалното осигурување.

Разновидноста на системите за социјална заштита во Европската унија покажува дека постои голем потенцијал за интеракција.

Во принцип, проблемите поврзани со социјалната заштита и социјалната сигурност на земјоделските работници се слични, додека решенијата за подобрување на нивните права и да се направат социјални плаќања (надоместоци, социјална помош, пензии и здравствена заштита) посоодветни во националната законодавна рамка што во голема мера зависи од договорите во овој специфичен сектор.

Споредбената анализа на земјите во проектот покажува дека во некои земји земјоделците се покриени од страна на посебни шеми за социјална заштита (случајот на Германија, Франција, Италија), додека други имаат воведено специјални услови (формални или неформални) кои се применуваат за земјоделците, како дел од општиот социјален осигурителен систем. Сепак, и во двата контексти посебен фокус треба да се стави на пензиските надоместоци за овие лица заради неповолниот соодносот помеѓу земјоделските работници во активна работна возраст и оние на возраст за пензионирање.

Студијата на предностите и недостатоците на договорите за социјално осигурување за земјоделците беше спроведена врз основа на компаративна анализа на држави на проектот со користење информации за карактеристиките на нивните системи и други податоци.

Анализата има амбициозна цел на давање одговори и концепти-

АНАЛИТИЧКА СТУДИЈА

рање можни решенија кои се важни за сите системи за социјално осигурување, односно посеопфатна покриеност на релевантните групи на лица (во овој случај земјоделците и други земјоделски работници), стапките на наплата на придонеси, адекватноста на социјалните и здравствени плаќања и финансиската стабилност на системите.

Во прилог на горенаведените прашања, сериозно внимание треба да се посвети на други елементи, како и во контекст на земјоделците за социјална заштита, како што се спецификите на секторот и работните места во него, структурите на земјоделските системи за социјална заштита; идејата за „земјоделците“, администрацијата на системот, опфатени ризици и надоместоци, врската помеѓу социјалната сигурност и други политики, како и вклучување на социјалните партнери во управувањето на системите.

Деталната анализа на посебните шемите за социјално осигурување за земјоделците и поголемиот обем на заштита на правата на фармерите во првата група на земји (Германија, Франција, Италија) може да се изгради солидна основа за изнаоѓање на решенија, предлагање нови политики и постигнување на поефикасен и флексибилен социјален дијалог со цел да се подобри социјалната заштита за земјоделските работници и првенствено се подобрат договорите за социјално осигурување за земјоделците.

1. Клучни индикатори поврзани со земјоделскиот сектор во девет Европски земји учеснички во проектот

Индикатор	Земја	Словенија	Македонија	Чешка Република	Бугарија	Данска	Италија	Германија	Франција
Број на фарми		72 623	192 675	48 000	370 222	39 929	1 620 884	273 000 288 200	370 222
Број на лица кои работат на фарма - со сезони - без сезони		180 000 -	471 069	105 400	738 634	26 288		1,1 млн. 763	1 мил.
Вкупно обработливо земјиште, На -% обработливо земјиште -% од територијата на државата -% од територија на ЕУ		473 000 - -	650 000 45,4 -	4,224 мил. 53,6 -	5 481 222 - 50 0,8	2 660 000 - 62 -	12 856 048 75 14,6	5 481 222 16 72100* 47 3,9	29,280 мил. 53,31 17,22
Удел на земјоделството во БДП		2,1 %	12 %	1,32 %	6,7 %	1,95 %	2 %	0,6 %	2 %
Удел во земјоделското производство		1 149 *	1 254 *	122 милион CZK	4 551,3 *	3 474,1 *	52,8 милиони EUR	54,5 *	9,3 милиони EUR
Земјоделски извоз: - во ЕУ - надвор од ЕУ		над 60 % -	424 *	91,3 %	9,15 % 4,35 %	5 694 * 3 797 *	30 491 *	9,0 % 7,2 %	59 983* 39 123* 20 861*

*млн. евро

Табела 1 Споредба на клучните индикатори во деветте земји учеснички во проектот

2. Опис на системите за социјална заштита во поединечните земји и дефинирање на група на лица (работници) и самовработени лица (земјоделци) во земјоделството за целите на социјална сигурност

2.1. ГЕРМАНИЈА

Германија има општ систем за социјална заштита, како и еден посебен систем за земјоделство, кој ги покрива сопствениците на земјоделските претпријатија и членовите на нивните семејства кои работат во тие друштва. Лицата се осигурани во зависност од нивниот социјален статус. Со следните главни категории се дефинирани земјоделството и различни правила кои се однесуваат на нив.

- работници (полно работно време, скратено работно време, сезонски);
- самовработени земјоделци кои се, исто така и работодавачи;
- членовите на семејството кои помагаат со земјоделство;
- вработените во јавната администрација;
- државните службеници во јавната администрација;
- лица со мала активност во овој сектор.

Постојат различни правила што важат за секоја од овие категории. Има пет главни вида на придонеси за социјално осигурување кои вработените работници и претприемачи мора да ги платат на владата: придонес за пензионирање; придонес за здравствено осигурување; надоместок во случај на несреќи при работа; надоместок во случај на невработеност; и придонес за помош на земјоделците.

Работниците вработени во земјоделството се интегрирани во генералниот владин систем, а за целите на осигурување од несреќи на работа воспоставен е институт за осигурување (*Друштво за социјално осигурување во земјоделството, шумарството и хортикултурата - SVLFG*). Членството во овој институт е задолжително за сите работници во земјоделството врз основа на принципот на солидарност.

Социјалното осигурување на земјоделците е единствена автономна земјоделска осигурителна мрежа која го има на располагање целиот сет на специфични карактеристики и посебни ка-

рактеристики во споредба со принципите на општата социјална безбедност.

Социјалното осигурување во земјоделството ги нуди сите услови под еден покрив: осигурување за несреќи при работа и професионални заболувања, пензиско осигурување, здравствено осигурување, пензии. Исто така, **дополнително осигурување** за работниците во земјоделството и шумарството и тоа е на располагање на сопственици на стопанства врз основа на правни и тарифни одредби. Причините за да се воведат **дополнителна осигурителна пензија за работници во земјоделството и шумарството** се поврзани со ниските плати, ниските пензии, непризнаен и загубен стаж, невработеност во зимската сезона. Во Германија е создадена заедничка институција формирана од страна на организациите на работодавачите, синдикатите во земјоделството и владата. Оваа институција е составена од:

- ✓ канцеларија за дополнително осигурување во земјоделството и шумарството и
- ✓ фонд за дополнителна сигурност на работниците во земјоделството и шумарството,

кои се две тела со заедничка задача, односно да обезбеди дополнителни пензиски надоместоци на земјоделските работници. За месечен надомест од 5,20 евра, овие две канцеларии заедно обезбедуваат дополнителен износ до 80 евра месечно, со цел да ги поддржат стари лица кои работеле во секторот.

Условите и пристапот до програмите за социјално осигурување се предмет на колективното договарање на ниво на сектор. Владата е гарант за одржливоста на програмата и учествува во првото стартување на шемата преку придонес во капиталот.

Од 1 јануари 1995 година, задолжителна социјална заштита ги вклучува сопружниците на земјоделците, која опфаќа 95% - 98% од брачните другари. Во повеќето случаи, овие сопружници се дел од групата на осигурени лица и имаат право на своја пензија. Социјалното осигурување во земјоделството ги нуди истите надоместоци како општиот систем на социјално осигурување. Ова исто така значи обезбедување на здравствена заштита за поддршка на земјоделците

и нивните семејства. Покрај тоа, земјоделската шема обезбедува професионална помош, со цел да се спречи почетокот на исклучување од професионалниот живот и да се обезбеди старосна пензија, инвалидска пензија, пензии за вдовец/вдовица и пензии за сираци. **Поради структурни промени и намалени стапки на придонеси, владата ја покрива годишна разлика помеѓу приходите и расходите со цел да се обезбеди функционирање на системот.**

Шемата обезбедува здравствено осигурување и пензиска покриеност за сите самовработени земјоделци и нивните семејства, додека покриеноста за несреќи при работа и професионални заболувања е на располагање на самовработените фармери и нивните семејства, работници во земјоделството и сезонските работници.

Главните активности на поединците опфатени со шемата се во земјоделските и шумарските претпријатија, вклучувајќи хортикултура и лозарство, риболов во езерата и островски резервоари за вода, како и сите други активности поврзани со зачувување на природата, приватните претприемачи кои ги обезбедуваат задачите и обврските во шумите, ловот и парковите, како и претпријатијата кои не се поврзани со обработка на земјата, но чуваат залихи од тоа што се одгледува на тоа земјиште (пасишта), итн

Постојат услови кои едно лице мора да ги исполни со цел да се квалификува за **надоместоци од средствата за несреќи на работа** (употреба) во земјоделските стопанства (нема просторни или приходни критериуми). **Ако обработливото земјиште е помало од 0,25 хектари, лицето може да биде изземено од осигурување.**

Исполнување услови за добивање средства по основ на **старост и болест** се заснова на обработливото земјиште, кое треба да надминува одреден праг (околу 6 хектари, но тоа исто така зависи од регионот). Овој праг се дефинира од страна на самите регионални фондови. Исклучоци се дозволени во зависност од условите.

2.2. ФРАНЦИЈА

Франција има **повеќе шеми за социјална заштита**. Заштитата е комбинација на механизми за колективна лична заштита која им овозможува на француските државјани и домаќинства да се справат финансиски со последиците од социјални ризици, односно ситуации како

резултат на кои лицата имаат помал приход, а во исто време имаат повисоки трошоци кои се должат на состојбата во која се наоѓаат (болест, старост, инвалидност, невработеност, семејни трошоци).

Општата шема за социјална заштита ги опфаќа лицата од сите професии освен самовработени лица и професии во земјоделскиот сектор. Таа се состои од следниве четири главни гранки:

- ✓ Здравствено осигурување врз основа на придонеси од доходот (Национален фонд за здравствено осигурување за вработени лица);
- ✓ Семејни додатоци (Национален семеен фонд);
- ✓ Осигурување по основ на старосна пензија во рамките на Националниот Фонд за старосно осигурување за вработените лица;
- ✓ Осигурување за несреќи при работа и професионални заболувања.

Земјоделската шема опфаќа работници во земјоделството, земјоделски професии на платени вработени и самовработени лица. Оваа шема е управувана од страна на Mutualité Sociale Agricole или MSA (*Фонд за земјоделско социјално осигурување за заедничка корист под надзор на Министерството за земјоделство, Дирекцијата за социјално осигурување и Министерството за Буџет*). Овој фонд е одговорен за **четири видови на социјална сигурност од ризици: болест, семејни надоместоци, пензиско осигурување и несреќи при работа и професионални болести и вклучувајќи ги во една услуга која се нарекува „ guichet unique „ (едношалтерски систем).**

Земјоделската шема се состои од две под-програми:

- **План за плата на вработените во земјоделството;**
- **План за самовработени лица во земјоделството (мнозинството се земјоделски сопственици или фармери).**

Шемата покрива самовработени земјоделци и нивните семејства, работодавачите и нивните семејства, работници во земјоделството (вклучувајќи сезонски работници) и нивните семејства.

Условите кои самовработените земјоделци мораат да ги исполнат се дефинирани од страна на MSA и ги вклучуваат следниве параметри: поединците мораат да бидат ангажирани во земјоделска активност и работата мора да исполни одредена големина. (Ова е дефинирано

во законик за руралните средини). Големината на операцијата е дефинирана во согласност на фиксен праг. Овој праг може да се дефинира врз основа на големината на обработливо земјиште. Ако големината го надминува утврдениот праг, земјоделецот е вклучен во MSA (на пример, ако големината на фармата од страна на поединец надминува половина од минималната површина утврдена во закон, односно 0,25 хектари). Сепак, тие барања можат да варираат од еден регион во друг и помеѓу земјоделски активности. Ако мерењето не е можно врз основа на површина, големината се мери врз основа на друг праг - работното време потребно за работа на фармата. Прагот е 1200 работни часа годишно.

2.3. ИТАЛИЈА

За разлика од другите сектори во земјата, **земјоделството има посебен систем за социјална заштита**, чии методи на работа и придонеси се различни за вработените работници и самовработените лица. **Категоријата на вработени работници** може да се подели во три главни групи: **работници со полно работно време; работници со пола работно време; мали станари.**

Специфичната природа на социјалното осигурување е како резултат на фактот дека главна карактеристика на земјоделството е работата во сезони заради различните култури како и влијанието на климата и временските услови. Ова претпоставува пофлексибилни услови во однос на придонесите врз основа на кои поединци имаат право на надоместоци од системот на социјална заштита.

Во Италија, сезонските привремени работници во земјоделството, исто така, имаат пристап до системот на социјална заштита во однос на невработеност во зависност од бројот на работни денови кои официјални регистри објавувани еднаш годишно од страна на Националниот институт за социјално осигурување. Во однос на пензиите, привремените работници имаат право на пензија под исти услови кои важат за вработените во приватниот сектор.

Во Италија земјоделците добиваат здравствена заштита и породилна заштита, како и придобивки во однос на несреќи при работа и професионални болести според посебни квалификации и (задолжителни) услови предвидени во нивната посебна шема.

Општиот систем на социјално осигурување исто така е во сила, но тој содржи **посебни одредби** во однос на надоместоците за породилно отсуство.

За инвалидност, старост, смрт (наследни пензии) и семејни додатоци формиран е посебен систем која е сличен на општиот систем. Условите за подобност за надоместоци се исти за земјоделците, занаетчиите и продавачите. Условите се тие да бидат осигурени за ризиците на инвалидност, старост и смрт наследни пензии). За целите на социјалната сигурност, треба да се направи разлика помеѓу следниве:

- ✓ земјоделците кои не поседуваат земјиште;
- ✓ земјоделците кои се сопственици и кои се занимаваат со земјоделство ексклузивно или главно,
- ✓ претприемачи (тие само плаќаат придонеси за пензионирање).

Земјоделците плаќаат 50% од придонесот. Останатите 50% се платени од страна на сопственикот на земјиштето за ризиците на инвалидност, старост, смрт (наследни пензии) и семејни додатоци.

2.4. ДАНСКА

Во Данска, **основната социјална заштита е организирана во еден единствен систем за сите работни групи од населението, односно за целата популација.** Овој систем не прави разлика помеѓу професионални групи или групи од населението во својата структура или организација. Без оглед на групата на која осигуреникот поединечно припаѓа, системот обезбедува една основна покриеност на социјални ризици, чадор административна структура и еден финансиски план.

Данска употребува различни закони во однос на социјалните услуги во врска со образование, невработеност и социјална помош, како и во однос на осигурување за болест, несреќи при работа и професионални болести и старосни надоместоци.

Данскиот пензискиот систем се базира на три столба. Првиот е основниот столб и има мешано финансирање: од даноци и врз основа на модел на надоместок на трошоците. Тој е насочен кон обезбедување на плаќање на сите лица со доволно приходи кога ќе се пензионираат без оглед на нивното учество на пазарот на трудот. Вториот столб опфаќа околу 90% од вкунитот број со полно работно време. Неговата

цел е да обезбеди прифатливи пензии за работниците по пензионирањето. Вториот столб е задолжителен, но изборот на шеми и средства зависи од личните преференции на поединецот. Целта на третиот столб е да обезбеди флексибилност, за да се задоволат индивидуалните потреби на сите. Осигурителни компании кои работат во овој сегмент нудат голем избор на **пензиски штедилни шеми**. Постои минимален и максимален праг за пензии.

2.5. МАКЕДОНИЈА

Во Македонија **земјоделците** се вклучени како **посебна категорија** во општиот (генерален) систем за задолжително социјално осигурување.

Според Законот за пензиското и инвалидското осигурување, Законот за здравствено осигурување и Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување, земјоделските производители се дефинирани како “Носители на семејно земјоделско стопанство”.

“Носител на семејно земјоделско стопанство“ е полнолетно лице кое е одговорно за управување со земјоделското стопанство и кое истапува во име и за сметка на семејното земјоделско стопанство и како такво е запишано во Единствениот регистар на земјоделски стопанства во Министерствата за земјоделство, шумарство и водостопанство. Носителите на земјоделски стопанства се класифицирани во три категории, и тоа:

✓ **Категорија I: Регистрираните индивидуални земјоделци** се еден вид на правни лица, односно на земјоделскиот бизнис, чие овластено лице е управител со печат и банкарска сметка и сопствено сметководство. Во контекст на конкретни мерки и рурален развој, покрај општите услови тие индивидуални земјоделци мора да се исполнат одредени барања како што се: да се биде млад фармер на возраст под 40, да се обезбедат најмалку две лица вклучени во земјоделството; да имаат минимални месечни придонеси во износ од 4600 денари (за Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во Фондот за здравствено).

□ **Категорија II: Евидентирани индивидуални земјоделци** кои плаќаат придонеси врз основа на катастарски приход, кој на

годишно ниво го пресметува УЈП (Управа за јавни приходи) и изнесува 1.600,00 ден. месечни придонеси (1.150,00 ден. за ФПИО и 450,00 ден. за ФЗО).

□ **Категорија III: Земјоделците** кои поседуваат дозвола од Македонската Управа за Јавни приходи за дополнителни приходи од земјоделство. Тие плаќаат годишен персонален данок на доход кој го пријавуваат во своите даночни пријави. УЈП пријавениот дополнителен годишен приход го намалува за 80%, а на остатокот од 20% од приходите, со Решение се плаќа 10% персонален данок. Тука спаѓаат сите граѓани кои дополнително се бават со земјоделска дејност, кои за своите продадени земјоделски производи и примени државни субвенции, добиваат средства на трнсакциска банкарска сметка.

Системот на пензиското и инвалидското осигурување е составен од три столба: прв столб - задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност; втор столб - задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и трет столб - доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Со цел да се дефинира опсегот, беа воведени критериуми за да се идентификуваат три групи на поединци со статус на земјоделци и ризиците во општиот социјален осигурителен систем. Според овој критериум, **фармерот** е лице кое се ангажира во земјоделска дејност и не учествува во системот на социјална заштита од било кој друг вид (вработен работник, друг вид на самовработено лице или државен службеник). Постојат услови за дефинирање на минимална површина на земјиштето или број на добиток, со цел да се идентификува оваа личност како некој кој се занимава со земјоделство. Критериум за идентификување на лицето како земјоделец е да поседува или да има земено под наем земјоделски имот (земјиште, добиток) и да се генерираат земјоделски производи. Специфична карактеристика на Македонскиот закон (истото важи и за Бугарија) е дека **целите на активноста на социјално осигурување на земјоделците не можат да се комбинираат со други професионални активности**, т.е. ако еден човек кој има обработливо земјиште или е во сточарството и има професионален статус како работник или самовработен индивидуалец (различен од оној со потекло земјоделска дејност), тоа лице е надвор од

строгиот опфат на поимот земјоделец . За целите на спроведувањето на социјалната заштита, како едно лице не може да биде земјоделец и работник во исто време или се ангажирани во земјоделството, од една страна, и во друга активност како самовработено лице, од друга. Овие ограничувања **имаат сериозни последици за поединецот и обемот на социјалната сигурност во ограничување на пристапот на дел** од земјоделците кои исто така имаат друг професионален статус.

2.6. СЛОВЕНИЈА

Фармерите и други лица ангажирани во земјоделството (вработени и работници) се покриени со **општиот социјален осгурителен систем** во Словенија. Општиот систем за задолжително социјално осигурување вклучува задолжително пензиско и инвалидско осигурување, задолжителното здравствено осигурување и други видови на социјална сигурност од корист на поединци во случај на болест, несреќи при работа, породилно отсуство, инвалидност, возраст; тоа е насочено кон намалување на ризиците од сиромаштија за сите категории на осигуреници и членови на нивните семејства. Пензискиот систем во Република Словенија е составен од **задолжително и дополнително пензиско осигурување**.

Ребалансот на пензиското осигурување е насочено кон поединци кои учествуваат во задолжителното пензиско и инвалидско осигурување, но сакаат да имаат дополнителен приход по пензионирањето.

Задолжителниот систем на социјално осигурување (прв столб) се применува на: работниците со договори за вработување; самовработени лица; земјоделци; лица со договори за кои не е потребно задолжително пензиско и инвалидско осигурување за работа со полно работно време или социјално осигурување за полно работно време (договор за работа, договор за авторско право и други договори за лична служба), претставници и лица со раководни функции во согласност со закони се применуваат на друштва; невработени осигуреници, итн.

Осигуреници претставуваат работници со договори за вработување (работници, вклучувајќи ги и работниците вработени во земјоделството).

Самовработени лица со задолжително социјално осигурување се лица кои на свој трошок се ангажирани во рентабилна активност или

други активности кои се дозволени и лица регистрирани во странство во соодветниот регистар на самовработени лица. Самовработените лица се осигурани врз основа на полно работно време.

Земјоделците имаат задолжителна социјална заштита, ако тие се ангажирани во земјоделска активност како што е дефинирано од страна на Службата за Трудова Медицина; ако тие не се вклучени во областа на образованието; ако тие не добиваат предвремена пензија за старост, пензија за вдовство или инвалидска пензија; ако во времето на поднесувањето на барањето за социјална заштита доходот од земјоделство на не-осигурениот член на стигнува најмалку 60% од просечната годишна плата на работниците во Република Словенија, пресметано на месечна основа како што е дефинирано од страна на Министерството за земјоделството.

Приход од земјоделство е приход како што е дефинирано во согласност со Генералниот Закон за данок на доход и го претставува збирот на приходите од основните земјоделски и шумарски активности, приходи од други земјоделски активности и приходите од дополнителни активности во земјоделството.

2.7. РЕПУБЛИКА ЧЕШКА

Системот на социјална заштита во Република Чешка се состои од четири системи: **системот за социјална заштита; систем на социјална парична помош без придонеси; систем за социјални услуги; и Агенцијата на пазарот на работна сила и труд**.

Системот на социјално осигурување вклучува задолжително пензионирање и систем на здравствено осигурување. Во прилог на премијата за социјално осигурување, се собира и придонес за националната агенција за вработување, во рамките на постоечката шема.

Поголемиот дел од работници во земјоделството во Чешка имаат статус на вработени (најчесто во компании во сопственост на правни лица) и нивните приходи се плаќаат во форма на плати за вработување.

Во однос на обемот на системот на социјално осигурување, мо-

жеме да кажеме дека тоа е **унифициран за вработени и самовработени лица**. Принципите на системот за социјално осигурување кои се применуваат за самовработени лица биле утврдени во 1990 година со донесувањето на дефиницијата за самовработени лица (до тој миг земјоделците / земјоделските производители биле вклучени во посебна категорија) и тие **плаќаат за социјално осигурување премија и придонес според националната агенција за вработување**. Слично како и сите други граѓани, самовработени лица имаат задолжително покривање на трошоците за здравствена заштита (во вид на надоместоци во случај на боледување и породилно отсуство). *Придонеси за болест не се задолжителни за самовработени лица (земјоделци), но тие имаат можност да ги платат доброволно*. Надоместоците за основна старосна пензија, инвалидска и наследна пензија се задолжителни.

Самовработени лица исто така се заштитени во случај на невработување. Слично како и за сите други граѓани, самовработените лица имаат право на надоместоци и поддршка кои не зависат од придонеси, но се финансираат со парите од даноците, на пример, семејни надоместоци и друго. Специјални правила важат за самовработени лица во однос на приходите врз основа на кои се плаќа премија за социјално осигурување и придонес за националната агенција за вработување.

Придонесите за здравствено осигурување, пензиско осигурување и на националната агенција за вработување се задолжителни за секој поединец вклучен во доходовна дејност. Шемата на осигурување за болест е задолжителна за вработени работници и вработени и е на доброволна основа за самовработени лица.

Придонесите за невработеност се дел од системот за задолжително социјално осигурување финансиран од придонеси, кој го покрива економски активното население (вклучувајќи ги и самовработените лица) и обезбедува надоместоци приходи поврзани.

2.8. БУГАРИЈА

Системот на социјално осигурување во Бугарија вклучува: **задолжителен систем за социјално осигурување (државна социјална безбедност - прв столб); дополнително задолжително пензиско осигурување - втор столб со лични сметки и трет столб - доброволно пензиско осигурување, исто така, врз основа на принципот на**

капитал. Друга заштита е системот на социјална помош, чија цел е да се заштити од ризикот од сиромаштија и опфаќа семејни надоместоци и други видови на помош (во врска со начин за тестирање и специфични барања за прифатливост).

Задолжителното државно социјално осигурување (прв столб) ги опфаќа сите вработени лица и јавните службеници, договори на дело, самовработените лица, земјоделци и други.

Ребалансот на задолжително пензиско осигурување (втор столб) ги опфаќа сите лица родени по 31 Декември, 1959 година (во универзална пензиски фондови) и лицата кои работат во опасни и тешки услови (во професионални пензиски фондови).

Според бугарската регулатива за социјално осигурување на **вработени лица, вклучувајќи и членови на задруги кои работат и примаат надоместок и спроведуваат активности во земјоделството**, имаат **социјално осигурување** за општа медицински состојби и мајчинство, инвалидитет како резултат на општа медицинска состојба, старост и смрт, несреќи при работа и професионални заболувања и невработеност, односно за сите општествени безбедносни ризици.

Самовработените лица имаат задолжително осигурување за инвалидност како резултат на општи медицински услови за старост и смрт и оваа група, исто така, вклучува регистрирани земјоделци и тутунарите. Осигурувањето за овие ризици гарантира дека земјоделците ќе акумулираат доволни периоди на осигурување со цел да стекнат право на старосна пензија, инвалидска пензија, наследна пензија и надоместоци во случај на смрт. Оние лица имаат можност да се осигураат за боледување и породилно. Фармерите и тутунарите се обврзани да плаќаат придонеси за социјално осигурување на сопствена сметка врз основа на месечен приход чија минимална и максимална сума секоја година се утврдува врз основа на Законот за државен буџет за социјална заштита (за 2014 минималните придонеси на приходи е 240 лева, а максималната е 2.400 лева.)

2.9. РОМАНИЈА

Во Романија, социјална заштита е обезбедена од јавните институции во тесна соработка со приватни институции. Јавни установи за социјална заштита управуваат со различни шеми како на централно така и на ниво на локалната самоуправа.

На ниво на централната администрација, министерства, национални агенции или националните служби обезбедуваат заштита на физичките лица во однос на ризикот на болест / здравство, породилно отсуство, инвалидност, старост, наследни пензии несреќи при работа и професионални заболувања, семејни додатоци и невработеност.

На локално извршно ниво, канцелариите на градоначалниците и окружните генерални директорати за социјална помош и заштита на децата покриваат индивидуални потреби во согласност со принципите на општествена солидарност и социјална инклузија.

Пензиските друштва се најзначајните приватни установи за социјална заштита. Тие се млади институции кои стапија во бизнис неодамна и се одговорни за обезбедување на осигурување за инвалидност, старост и наследни пензии. Приватните даватели на социјални услуги од друга страна ги покриваат во голема мера потребите за долгорочна заштита на осигурените лица.

Според романскиот закон, самовработените лица се вклучени во постојниот универзален (општ) систем на социјална заштита. Овие лица, вклучувајќи ги фармерите, се предмет на одредени правила во врска со покривање, финансирање на ризиците и придобивките и влијанието на неисполнување на обврските. Во однос на шемите за социјална помош, не постојат посебни правила врз основа на статусот на лицата.

ЗАКЛУЧОЦИ ВО ОВА ПОГЛАВЈЕ:

Врз основа на ревизијата на системите за социјална заштита во деветте проектни земји, се докажа дека социјалните безбедносни мерки за земјоделците се организираат на два начина:

1. **Општ (Универзален) систем кој ги опфаќа сите групи на работници, па дури и целото население (Данска, Чешка, Словенија, Бугарија, Романија и Македонија).** Овој тип на систем не прави разлика помеѓу професионални групи или групи од населението, во своја-

та структура и организација. **Општиот систем за социјална заштита обезбедува унифицирано покривање на основните социјални ризици, чадор административна структура и единствена финансиска шема.** Овој систем ги опфаќа земјоделците како дел од категоријата на самовработени лица, но некои земји воведоа посебни услови во поглед на финансирањето (во **Бугарија** потребниот минимум придонеси приходи за земјоделците е помал во однос на приходите на другите групи на самовработените лица; во **Македонија** земјоделците кои закупуваат земјиште плаќаат 50% од придонесот додека останатите 50% се платени од страна на сопственикот на земјиштето).

Општите системи вклучуваат механизам на разликување помеѓу професионалните групи во рамките на групата на самовработени лица.

Треба да се напомене **дека општите системи за социјално осигурување кои ги опфаќаат земјоделските работници често содржат посебни одредби за земјоделците.** Во **Бугарија**, самовработените лица, вклучувајќи ги фармерите, не уживаат покривање на ризиците од **несреќи на работно место и професионални болести**, додека придонесите за боледување и породилно (татковство) не се задолжителни за самовработени земјоделци и според тоа, тие можат да платат придонеси, ако сакаат да го направат тоа. Во Романија и Чешка истата категорија на лица можат да изберат да добијат покривање за несреќи при работа и професионални заболувања.

Во Бугарија, самовработените лица, вклучувајќи ги фармерите, не уживаат покривање на ризикот од невработеност. **Романија и Словенија** им даваат на самовработените фармери доброволен пристап до шемата на невработеност. Во **Словенија**, сепак, земјоделците можат да добијат привремена покриеност при невработеност до одреден степен, ако тие ги загубиле своите култури поради неповолните временски услови (или поопшто, ако штетата се должи на сезонскиот карактер на нивните земјоделски активности).

Другите земји (Германија, Франција, Италија) ги организираат системите за социјална заштита на начинот на кој општата шема е достапна за сите групи на население кое се занимава со вршење доходовна дејност, додека конкретни модели исто така се поставени паралелно да обезбедат покривање за одредени професионални групи (самовработени професионалци, особено), вклучувајќи ги и земјоделците.

Во **Германија**, специјални програми беа воведени за земјоделците, хонорарните работници, уметниците и писателите. Земјоделците и хонорарните работници во таа земја имаат воспоставено **своја шема за пензионирање**. Во исто време, занаетчиите и земјоделците се опфатени со општиот систем за здравствено осигурување, иако земјоделците ги зачувале своите органи. Во **Франција** беа формирани посебни шеми за земјоделците, занаетчиите, трговците на мало, адвокатите и други хонорарни професионалци, додека земјоделците воспоставија независен систем за социјално осигурување во соработка со вработените во областа на земјоделството која обезбедува покриеност за сите основни социјални ризици. Во **Италија**, исто така, специфични шеми беа ставени на располагање на земјоделците, трговците, занаетчиите и хонорарните професионалци. Некои групи на самовработени лица (вклучувајќи и земјоделци) се приклучија на општиот систем за со цел да се добие покритие за посебни ризици (како мајчинство, невработеност итн), а ги задржаа нивните сопствени тела за административна самоуправа.

Фактот дека независни програми се создадени за земјоделците не ги лишува земјоделците од можноста да учествуваат во општиот систем за социјално осигурување, со цел да им се овозможи пристап до одредени видови на надоместоци. На пример, **германските земјоделци** се осигурени за онеспособување под општата шема за работници, додека во исто време, тие ги задржуваат своите органи. **Франција**, за разлика од другите, воведо шема на општо здравствено осигурување кое ги покрива сите самовработените лица, освен земјоделците кои имаат свои шема заедно со вработените лица во земјоделството; во однос на семејни надоместоци, сепак, земјоделците ја делат истата шема со остатокот од работниците (вработени лица и самовработените лица).

Италија ги става земјоделците (заедно со трговците и занаетчиите) во општата шема за вработени раководена од страна на Националниот осигурителен институт (INPS) за дел од ризиците за социјално осигурување (болест и невработеноста), додека за **инвалидност, старост, смрт (наследни пензии) и семејни додатоци е покрената една посебна шема, која е слична на општата шема.**

2. При составувањето на компаративна анализа на **системите за социјално осигурување на земјите во проектот, групата на земјоделци треба да е јасно дефинирана во контекст на социјалното**

осигурување.

Да се дефинира групата на земјоделци не е секогаш лесно и ова прашање се провлекува во анализата на деветте земји. Во **Франција** и **Германија**, законот дефинира како земјоделец „лице кое е официјално регистрирано во Комората за земјоделство“ и врз основа на таа регистрација е дефиниран како „земјоделец“ за целите на социјална сигурност. Причината за тоа е што во овие земји имаат **посебни шеми за социјално осигурување на самовработени лица.**

Во **Македонија**, земјоделците се поделени во три категории, кои се предмет на регистрација во **посебен регистар**. Таквата регистрација е потребна и за земјоделците и тутунарите во **Бугарија**, но тоа важи само за лица на кои земјоделството е единствениот доходна дејност во која тие се ангажирани. Разбирливо е дека земјоделците треба да се ангажираат според видовите на земјоделски активности дефинирани во националниот закон и треба да се регистрираат како земјоделци.

Во **Бугарија, Словенија, Македонија, Романија и Данска**, земјоделците, како дел од групата на самовработените лица работат и плаќаат придонеси за социјално осигурување на свој трошок според општиот систем на социјално осигурување.

Покрај тоа, сите земји применуваат **минимални критериуми** утврдени во националната законска рамка во однос на квалификациите на поединецот како земјоделец. Тоа се обично индикатори како што е минималната вредност на работите за зачувување на земјиштето, култури, добитокот итн. Оваа вредност е утврдена врз основа на видот на земјоделски активности и/ или мешавина на тие активности (т.е. одгледување на култури, шумарството, сточарството, пчеларството, итн). Алтернатива на минималната вредност е **минимален годишен приход**. Со други зборови, земјоделецот треба да генерира одреден минимум приходи како дел од прометот за да се квалификува како земјоделец.

Со исклучок на **Чешката Република**, каде што земјоделците се генерално поделени на посебна подгрупа во групата на вработени работници, другите земји во проектот ги сместуваат земјоделците во групата на самовработените лица.

3. Организација и управување на системи за социјална заштита во одделни земји

Оваа многу важна тема која е предмет на оваа компаративна анализа и е релевантна за подобра заштита на интересите на работници и самовработените лица (земјоделци) во земјоделството се однесува на организацијата на системот на социјална заштита, степенот до кој овој систем вклучува специфични форми на учество на земјоделците и дали различните социјални осигурителни ризици за анализираната цел на категорија на лица се опфатени со општа или посебна администрација.

3.1. ГЕРМАНИЈА

Во Германија, системот на социјалната заштита е организиран во еден **централен фонд на федерално ниво, девет фондови за несреќи, девет фондови за пензија, девет фондови за болести и фондови на регионално ниво. Тие се автономни во поглед на владеењето и управувањето врз основа на принципот на паритет.**

Централниот фонд на федерално ниво, кој раководи со паричните надоместоци во вид помош, старосна пензија, инвалидска пензија, поради болест или несреќа при работа, наследна пензија и семејни додатоци се нарекува Социјален Осигурителен Фонд за земјоделство, шумарство и хортикултура. Тој е **самостојна, јавна, владина организација која ги покрива земјоделците и членовите на нивните семејства.**

Системот на здравствено осигурување се состои од фондови за здравствено осигурување и има здравствен фонд кој управува самостојно врз основа на принципот на паритет.

Во однос на осигурувањето во случај на невработеност, само работници ангажирани од страна на работодавачот, кои се ангажирани во земјоделството се покриени за овој ризик и Федералната агенција за вработување раководи со исплати на надоместоците во случај на невработеност. Системот е управуван независно врз основа на принципот на паритет и социјално партнерство.

Дополнителната пензиска шема за лица ангажирани во земјоделството и шумарството позната како ZLA/ ZLF е самостојна институција формирана од страна на организациите на работодавачите, синдикалните организации од релевантните сектори и федералната влада. Таа има два оддела: Канцеларија за допол-

нително осигурување во земјоделството и шумарството и фонд за дополнително осигурување на работниците во земјоделството и шумарството со заедничка цел да ги дополни ниските пензии на лицата ангажирани во овој сектор.

3.2. ФРАНЦИЈА

Францускиот систем за социјално осигурување има пет главни компоненти:

- Генерална шема**, која покрива дел од вработените и други категории на лица (студенти, корисници на одредени надоместоци, жители) кои се вклучиле во неа во текот на годините;
- Посебни шеми за вработени**, од кои некои ги покриваат сите ризици, а други опфаќаат само осигурување со старосна пензија (државјани опфатени во рамките на општата шема за други ризици);
- Земјоделска шема** која ги покрива сите ризици, но во две одделни струи: земјоделци и земјоделски работници;
- Шеми за неземјоделски самовработени лица:** три независни шеми за старосна пензија (занаемци, трговски работници, трговци и производители) и шема на здравствено осигурување;
- Шеми за невработеност.**

Генералната шема има 4 гранки:

- ✓ клон за болест, мајчинство, инвалидност и смърт;
- ✓ клон за трудови злополуки и професионални болести;
- ✓ клон за пенсии за старост;
- ✓ клон за семејства.

Шемите споменати погоре се во надлежност на министерствата надлежни за социјално осигурување, земјоделството и труд.

Националниот фонд за здравствено осигурување на вработените управува со првите две гранки наведени погоре на различни начини, како што следи. На локално ниво, постојат два типа на тела кои не се поврзани хиерархиски: средствата за пензиско осигурување и здравјето при работа и осигурителните фондови за примарно здравствено осигурување.

Гранката за старосна пензија е раководена од страна на Националниот Фондот за осигурување на старост, што делегира дел од своите функции до фондовите за пензиско осигурување и здравје при работа.

Гранката за семејството е раководена од страна на Националниот фонд за надоместоци за семејството кој врши контрола на средствата семејните надоместоци.

Придонеси се собираат на локално ниво од страна на Канцелариите за собирање на придонеси за социјална сигурност и семејни надоместоци. Овие се надгледувани од страна на телата на Централната Агенција за социјално осигурување, чија задача е да го следи протокот на готовина за секоја филијала во однос на средства и реалните трошоци прикажани во сметките.

Шема за осигурување во случај на невработеност врз основа на договори е раководена од страна на Националната унија за вработување во индустријата и трговијата, кои врз основа на договор делегира на Заводот за вработување (Pôle emploi) процеси на регистрација, давање помош на лица кои бараат работа, исплата во случај на невработеност и наплата на придонесите уплатени од страна на компании.

Во прилог на основното осигурување по основ на старосна пензија, постојат задолжителни дополнителни шеми за вработените (т.е. договор-базирани програми обезбедени од страна на Здружението за Ребаланс на пензиските шеми за вработените лица и Генералниот Здружение на пензиските институции за раководниот кадар и за самовработените лица).

Земјоделската шема во Франција е организирана во еден централен фонд, Фондот за земјоделско социјално осигурување за заедничка корист (MSA), која има 35 регионални поглавја.

MSA се занимава со задолжителното пензиско осигурување на сите лица ангажирани во земјоделството (земјоделци кои се работодавци, земјоделските работници и нивните семејства) со што се обезбедува услуги на повеќе од 5,5 милиони лица. Во прилог на плаќање на надоместоци, оваа организација исто така е вклучена во собирањето придонеси и надзор на работодавачите и самовработените лица кои се осигурени на свој трошок. MSA е исто така ангажирана во обезбедувањето на дополнителна пензија, здравствено и социјално осигурување, како и во медицината на трудот и безбедноста при работа. MSA исто така, обезбедува заштита за самовработените лица, вклучувајќи ги и земјоделците, на работодавачите и работниците во земјоделството и ги издржуваат и пензионерите.

3.3. ИТАЛИЈА

Италијанското законодавство предвидува покривање на следните гранки на социјално осигурување: старост, инвалидност, пензии на преживеаните, болест, невработеност, семејство, мајчинство и еквиваленти надоместоци за татковство, како и придобивките во однос на повреди на работа и професионални заболувања.

Сите работници кои вршат доходовна дејност на територијата на Италија задолжително се опфатени со социјалното осигурување. И вработените и самовработените се регистрираат со Генералната Задолжителна Осигурителна Шема која е на задолжителна основа, раководена од страна на **Националниот осигурителен институт (INPS)**.

Здравствените надоместоци во натура се доделуваат од страна на Националната здравствена служба, финансирани преку општи даноци и уравувани на регионално ниво. Бидејќи Генералната задолжителна шема е раководена од страна на INPS, таа одобрува покриеност со социјално осигурување за речиси 90% од вкупното население осигурено под италијанската регулатива за социјално осигурување.

Претходно споменатите установи за социјална заштита и професионални пензиски фондови се одговорни и за наплатата на придонесите и за надоместоците. Тие дејствуваат под раководство и надзор на надлежниот министерски орган: Министерство за труд и социјална политика, Министерството за економија и финансии, како и Министерството за здравство.

Сите вработени и самовработени лица плаќаат придонеси за социјално осигурување со неколку исклучоци. Ако лицето е вработено, неговиот/ нејзиниот работодавач мора да се грижи за сите потребни формалности за регистрирање на вработените за социјално осигурување на безбедноста. Стапките на придонесите за социјално осигурување можат да се разликуваат за вработени лица во индустријата, трговијата и земјоделството, како и за работници (operai), канцеларија (impiegati) персонал и менаџери (dirigenti), кои исто така добиваат различни надоместоци.

Самовработените лица (lavoratori autonomi) мораат да се регистрираат и да плаќаат придонеси или независна организација (наречена “Каса”), која е социјално осигурителен фонд во зависност од професијата, или директно на INPS. Оваа опција е достапна и за земјоделците.

3.4. ДАНСКА

Социјалната заштита за сите граѓани на Данска е организирана во пензиски шеми кои предвидуваат **старосна пензија на возраст од 65 години** граѓаните со седиште во Данска и на возраст под 65 години во случај на инвалидност. Овој пензискиот систем (социјални пензии) е воден од страна на локалните власти. Министерството за социјални работи и интеграции врши надзор над спроведувањето на законите. Системот им одобрува дополнителни пензии на оние вработени кои работат најмалку 9 часа неделно, како додаток на социјална пензија.

Делумното пензиско осигурувањето во случај на невработеност и шемите за предвременно пензионирање се преодни системи помеѓу работниот живот и пензионирање. Тие се управувани од страна на Министерството за вработување. Здравственото осигурување е предвидено за целото население и е водено и финансирано од страна на регионалните и локалните власти. Министерството за здравство (Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse) е задолжено за осигурување. Парични надоместоци во случај на болест се плаќаат од страна на локалните власти од делокругот на Министерството за вработување.

Општите семејни надоместоци и разни други семејни надоместоци се администрираат од страна на локалните власти во рамките на Министерството за оданочување и Министерството за социјални работи и интеграции. Парични надоместоци во случај на мајчинство се платени, исто така, од страна на Министерството за вработување. **Осигурувањето во случај на невработеност е на доброволна основа и придонесите се разликуваат во зависност од спецификите на различните гранки на економијата.** Државните придонеси претставуваат дел од државните акции за трошоци поврзани со осигурување во случај на невработеност, вклучувајќи и предвременно пензионирање. Министерството за вработување е задолжено за осигурувањето во случај на невработеност. Данскиот систем за социјално осигурување обично е финансиран од оданочување (платени даноци на државните и локалните органи), вклучувајќи ги и придонесите на пазарот на трудот.

3.5. МАКЕДОНИЈА

Во Македонија, социјалното осигурување за земјоделците е загарантирано преку **општиот систем на социјална заштита**. Постојат

одредени **специфични одредби** кои се применуваат за земјоделците.

Во однос на организацијата на социјалната сигурност и финансирањето на програмите во Македонија, треба да се напомене дека земјоделците се третираат поинаку, и една од главните причини за оваа разлика е **минималното ниво на приходи**. Општо земено, основата за учество не смее да биде пониска од 65% од просечната нето плата на вработените во Република Македонија објавена за тековниот месец. Ова правило не се однесува на индивидуалните земјоделци. За целите на социјалната заштита, индивидуални земјоделци се класифицираат од случај до случај, односно во зависност од износот на приходот во катастарот. Во однос на придобивките, треба да се напомене дека самовработените лица кои се земјоделци не се покриени со социјално безбедносниот ризик за невработеност, ниту пак тие плаќаат за вториот пензиски столб, односно на индивидуалната капитална шема.

Во Македонија не постојат специјализирани тела за групирање на земјоделците.

Општите административни тела кои управуваат со системот на социјално осигурување за сите групи на осигурени лица, вклучувајќи ги фармерите, се како што следува:

- Министерството за труд и социјална политика, одговорно за развој на политики и за следење на сите видови на социјални ризици, со исклучок на здравствената заштита. Во однос на пензиското и инвалидското осигурување, надлежниот орган е пензискиот фонд на Република Македонија со своите регионални канцеларии: ова е независно тело, но е надгледувано од страна на Министерството за труд и социјална политика. Фондот е одговорен за спроведување на законодавството од областа на пензиското и инвалидското осигурување;
- Агенцијата за вработување со нејзините локални центри за вработување е одговорна за надоместоците за невработеност и за спроведувањето на активните мерки и политики на пазарот на трудот. Агенцијата исто така е независен орган, под надзор на Министерството за труд и социјална политика;
- Министерството за здравство е одговорно за развојот на здравството и здравствената осигурителна политика;
- Фондот за здравствено осигурување е независна институција

која е одговорна за организација на здравствено осигурување и ги распоредуваат сите плаќања за здравствени услуги.

3.6. СЛОВЕНИЈА

Министерството за труд, семејство и социјална политика врши надзор на активностите на Институтот за пензиско и инвалидско осигурување на Словенија, Службата за вработување на Словенија и Центрите за социјална работа.

Институтот за пензиско и инвалидско осигурување ја спроведува исплатата на пензии и надоместоци и го контролира трошењето на тие исплати.

Семејните надоместоци, социјалната помош и социјалните услуги, се исплаќаат од регионалните центри за социјална работа. Министерството за труд, семејство и социјални прашања е одговорно за надзорот.

Медицински надоместоци за осигурените лица се утврдени од страна на Министерството за здравство во соработка со Институтот за здравствено осигурување на Словенија.

Институтот за здравствено осигурување ги врши исплатите на здравствените услуги и ги надоместува трошоците за лекови и други трошоци поврзани со здравственото осигурување на поединците.

3.7. ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

Централната власт на државата здравствената администрација е Министерството за здравство, која ја подготвува законската рамка во оваа област. Здравственото осигурување е задолжително за сите лица со постојано место на живеење или вработување од страна на работодавачот со регистрирано седиште на територијата на Република Чешка, како и оние кои се опфатени со прописите на ЕУ и билатералните договори. Осигурувањето е обезбедено од страна на осум компании за здравствено осигурување како независни правни лица. Лицата имаат право на слободен избор меѓу здравствено осигурителни компании и исто така меѓу здравствените установи кои имаат договор со нивната здравствена осигурителна компанија.

Министерството за труд и социјална политика се базира на законодавството од областа на социјалната заштита (т.е. парични надо-

местоци за старост, инвалидност, преживевани и болест). Администрацијата се спроведува во канцелариите на Чешката управа на социјално осигурување, кое е подредено и надгледувано од страна на Министерството. Центарот на Чешката управа за социјална безбедност уринува со 76 локални администрации за социјално осигурување.

Задачата на Чешката управа за социјална сигурност (CSSZ)

е да се соберат придонеси за основно пензиско осигурување, шемата за здравствено осигурување, како и системот на националната агенција за вработување (осигурување од невработеност и програмите на агенцијата за вработување). CSSZ е исто така одговорна за пресметка и исплата на надоместоците од пензии и болест како и начинот на водење на евиденција на осигурените лица (со исклучок на системот на националната агенција за вработување).

Бирото за вработување на Република Чешка кој е контролиран од MOLSA за секторот на пазарот на трудот заедно со 14-те регионални трудови канцеларии кои работат во одделни региони и се одговорни за исплата на надоместоци во случај на невработеност, водење на евиденција за кандидатите за работа и промоција и создавање на можности за вработување. Покрај тоа, Канцеларијата развива и организира програми за вработување (сместување, професионално насочување, преселување на различни работни места, итн.)

Шемите на државата социјална помош, кои ги покриваат семејните надоместоци и грантови за погреб, се **администрираат од страна на регионалните канцеларии на Управата за труд**. Овие тела се одговорни за сите активности поврзани со администрацијата на државните надоместоци за социјална поддршка.

Еднократните или повторливи надоместоци и социјалната помош се предвидени од страна на **регионалните канцеларии на трудот** и се финансирани од државниот буџет (општо оданочување). Тоа се задолжителни или изборни надоместоци за посебна готовинска помош, домување, прилагодување, помош, купување, посебно прилагодување и работа на моторно возило, индивидуален превоз и исхрана на куче –водач.

Установите за **Социјални услуги** обезбедуваат помош и поддршка на лицата со негативни социјални ситуации и додаток за нега. Последново е повторлив месечен надомест предвиден за лица кои се

зависни од помош на трето лице поради долгорочни негативни здравствени услови. Додатоците за неа се опфатени со националниот буџет

3.8. БУГАРИЈА

Јавниот систем на социјално осигурување обезбедува дополнителни парични надоместоци и пензии во однос на ризиците од: болест; инвалидитет; породилно (татковство); професионални заболувања и повредите при работа; невработеност; старост; и смрт. Овој систем е раководен од страна на **Националниот институт за социјално осигурување** кој ги плаќа сите видови на надоместоци и пензии и го врши надзорот на трошењето на социјални исплати. Има 28 локални канцеларии низ земјата кои вршат плаќања на надоместоци и пензии; тие ги обезбедуваат интегрираните услуги за осигурениците и корисниците на системот и ги надгледуваат исплатите. Националниот институт за социјално осигурување е автономна владина институција.

Системот за социјална помош обезбедува заштита од ризик од сиромаштија и е финансиран од даноци преку националниот буџет. Овој систем плаќа семејни надоместоци и други видови на социјална помош врз основа на критериум поврзан со приходите. **Агенцијата за социјална помош** раководи со активностите поврзани со обезбедувањето на минимум средства, социјалната заштита и семејни надоместоци.

Бугарскиот здравствен модел се состои од задолжителни придонеси и дополнително здравствено осигурување. Државата финансира и некои здравствени услуги (итна медицинска помош, имунизации, итн). **Националниот Фондот за здравствено осигурување** го спроведува задолжителното здравствено осигурување врз основа на Национални договори со давателите на здравствени услуги (општи лекари, здравствени организации, стоматолози, фармацевти, итн) и плаќа за сите медицински услуги за хоспитализирани и други пациенти.

Агенцијата за лица со хендикеп спроведува различни активности во областа на интеграцијата на лицата со хендикеп.

Националната агенција за приходи е одговорна за креирање и контрола на даноците и обврските за социјално осигурување и нивното прибирање.

Приватните пензиски осигурителни компании управуваат со задолжителните пензиски фондови од вториот столб и доброволни пен-

зиски фондови на третиот столб. Тие се контролирани и да поднесуваат извештај до **Комисијата за супервизија на финансиските менаџери**.

3.9. РОМАНИЈА

Централна јавна администрација

Министерството за труд, семејство, социјална заштита и стари лица спроведува политики и стратегии на Владата во областа на трудот, семејството, еднаквите можности, и социјалната заштита. Министерството за здравство ги разработува политики, стратегии и акционни програми во областа на јавното здравје во согласност со Програмата на Владата. Тој го координира и контролира спроведувањето на политиките, стратегиите и програмите во областа на здравјето на јавноста, на национално, регионално и локално ниво.

Министерството за здравство е одговорно за процесот на реформи во сферата на здравството; организира, координира и насочува активности за обезбедување на здравјето на населението и дејствува во спречувањето и борбата против практики кои му штетат на здравјето.

Министерството за национална одбрана, Министерството за внатрешни работи и Романската разузнавачка служба управуваат и работат, преку пензиски куќи, на јавниот систем на пензиите, и директно, преку шемите за несреќи при работа и професионални заболувања, надоместок за боледување во готовина, надоместоци за породилно/татковско и семејни надоместоци, што се однесува на вработените во областа на одбраната, јавниот ред и националната безбедност.

Националниот Домот на јавни пензии е самостојна јавна установа. Таа управува и работи со јавниот систем на пензиите, како и шемата за несреќи при работа и професионални заболувања.

Националната агенција за вработување е самостојна јавна установа, која управува и работи на системот на осигурување во случај на невработеност.

Националната куќа за здравствено осигурување е самостојна јавна установа, која управува и работи системот со здравственото осигурување, координирана од Министерството за здравство.

Локална јавна администрација

Канцелариите на градоначалникот и на округот генералните директорати за социјална помош и заштита на децата се одговорни за

социјална помош. Тие се подредени на окружните совети.

Приватни тела

Пензиските друштва управуваат со пензиските фондови во рамките на системот на приватни пензиски фондови (втор столб) и во рамките на доброволни шеми на пензиски систем (трет столб).

Приватните даватели на социјални услуги се организирани во приватни центри како што се дневни центри, станбени центри, итн.

ЗАКЛУЧОЦИ ВО ОВА ПОГЛАВЈЕ:

Земји со општ систем за социјално осигурување работат административно без да прават разлика меѓу работници, самовработени лица, како и други видови на професионални или демографски групи (активни лица, пензионери и др.) **Ваквите системи постојат во Данска, Чешка, Словенија, Бугарија, Романија и Македонија.** Во Данска, осигурувањето во случај на невработеност е незадолжително, а се применува од страна на професионални организации на различни категории на самовработени лица.

Заедничка карактеристика на овие земји е дека имаат воспоставено администрации посветени на социјална заштита, здравственото осигурување и социјалната помош кои понесуваат извештај до релевантните министерства за извршување на владината политика во областите на социјална заштита. Фармерите се застапени во органите на управување на некои администрации од страна на член на Сојузот на синдикати кој седи во **надзорниот и управниот одбор на оние администрации, но не постојат избрани претставници на самите земјоделци.**

Овие администрации имаат полноправни мрежи на локални групи кои обезбедуваат услуги за осигурениците и корисниците и вршат надзор на социјалните плаќања. Тие тесно соработуваат со локалните власти (Чешка, Романија, Бугарија, Словенија, Македонија).

Во прилог на владините администрации, покриеност со социјално осигурување за одредени ризици, како што се Дополнителните задолжително пензиско осигурување, приватните социјални услуги, итн, е обезбедена од страна на приватни компании: во првиот пример дополнителна задолжително пензиско осигурување е раководен од страна на приватните пензиски фондови (Бугарија, Македонија, Романија, Словенија), а во вториот пример, оние кои се приватни центри за социјални

услуги (Романија, Бугарија, Чешка Република), кои, сепак, се предмет на контрола од страна на владата на надзорните тела кои го регулираат и го надгледуваат работењето на таквите компании.

Во другата група на земји, **Германија, Италија и Франција**, каде има **специјализирани шеми за различни професионални групи**, административната структура е многу покомплексна. Ова е заради поделбата на лица со посебни шеми за социјално осигурување во зависност на која професионална група припаѓаат. Во **Франција**, оваа поделба резултираше со многу посоефицирани и ненадминливи перформанси во структурата, бидејќи беа основани различни администрации не само за секоја професионална група, но, исто така, за секој вид на ризик. На пример, различни групи на самовработени лица имаат сопствени администрации на пензија (земјоделците сте една од тие групи). Здравственото осигурување, сепак, е раководено од страна на еден орган за сите самовработени лица, освен земјоделците кои имаат воспоставено своја администрација за здравствено осигурување. Во однос на семејниот додаток, единствениот надлежен орган е Националниот фонд за надомест за семејство (или CNAF) без оглед на професионалните активности со кои се занимаваат членовите на семејството. Земјоделскиот сектор е опфатен за сите ризици на социјално осигурување од страна на централизираниот социјален фонд.

Во **Италија**, административните институции кои управуваат со посебните шеми за хонорарни работници, вклучувајќи ги и земјоделците, имаат постигнато високо ниво на финансиска независност во однос на општиот систем на социјално осигурување.

Типично, групата на самовработени лица е добро застапена во органите на управување и раководење на тие проекти, како и во општиот систем кој ги опфаќа сите самовработени лица. Во случаи кога самовработени лица не се посебно застапени, интересите на земјоделците, главно се заштитени од страна на претставниците на работодавачите во овој сектор и од страна на релевантните синдикални структури, доколку постојат такви структури.

4. Опфатени социјални осигурителни ризици и финансирање на социјалните осигурителни системи - осигурување за социјална сигурност, здравствено осигурување и социјална помош

4.1. ГЕРМАНИЈА

Придонесите за социјално осигурување зависат од **социјалниот статус на работникот**. Областа на земјоделството се состои од следните главни групи кои се изложени на одредени правила во врска со нивните права и одговорности во рамките на системите за социјална заштита: **вработени** (полно работно време, скратено работно време, сезонска работа); **самовработени земјоделци** - работодавачите; членови на семејството кои обезбедуваат помош во земјоделската дејност; **вработени во државната управа и лица со скратено работно време во земјоделството**.

4.1.1. Отпремнини

Старост и инвалидска пензија за вработените лица

Метод на финансирање: Придонесите на работниците и на работодавачите се пресметуваат врз основа на бруто платата на работникот. Стапката на придонес е 19.90% (од кои 9.95% се платени од страна на работникот и 9.95% од страна на работодавачот).

Максималниот износ на бруто плата, што е основа за пресметување на придонесите за социјално осигурување е 67.200 € / година; 5600 € / месец во западниот дел и 57.600 € / година и 4800 € / месечно за источниот дел на Германија.

Минимално времетраење на учество: 5 години (со платени придонеси за социјално осигурување или посебен период, на пример, породилно отсуство).

Ризици кои се опфатени се: старост (стаж) и намалена способност за работа (инвалидитет). Износот на паричниот надоместок зависи од износот на платени придонеси. Посебна формула се применува за пресметување на пензијата.

Планот за пензионирање важи за неограничен период.

Старост и инвалидска пензија во случај на приватни претпријатија, земјоделците и нивните семејства

Метод на финансирање: придонесите се плаќаат од страна на активниот земјоделец и владата. Придонесите зависат од површината

на обработливото земјиште. Односот на финансирање е 23% платени од страна на земјоделецот и 77% платени од страна на владата.

Минималното времетраење на учество: 15 години.

Опфатени ризици: старост (стаж) и намалена способност за работа (инвалидитет).

Износ на парична корист: 1/12 од вкупната пензија месечно.

Планот за пензионирање важи за неограничен период.

4.1.2. Здравствено осигурување

Во случај на вработени и работници со договор за вработување

Метод на финансирање: Придонесите се плаќаат од страна на работниците и работодавачите; основа за пресметка е бруто платата на работникот. Стапката е 15,5% (од кои 7,3% се платени од страна на работникот и 8,2% од страна на работодавачот). Постои опција за работникот да плаќа дополнителни придонеси. Максималниот износ на бруто плата, што е основа за пресметување на придонесите за социјално осигурување е 45.900 € / година и 3,825 € / месец.

Минимално времетраење на учество не е потребно.

Покриени ризици: болест, надоместоци (за физички лица кои немаат здравствено осигурување), надоместок за боледување, семејни надоместоци.

Планот важи на неограничено време за членовите на Фондот.

Во случај на приватни претпријатија, земјоделците и нивните семејства

Метод на финансирање: Придонесите се плаќаат од страна на активниот земјоделец и владата. Придонесот зависи од површината на земјиштето; односот на финансирање е 44% платени од страна на земјоделецот и 55% платени од страна на владата.

Минимално времетраење на учество не е потребно.

Ризици кои се опфатени се болест, надоместоци (за физички лица кои немаат здравствено осигурување), кои го зголемуваат правото за боледување, семејни додатоци.

Планот за придобивките важи на неограничено време за членовите на Фондот.

4.1.3. Надоместоци во случај на невработеност

Работници осигурани од страна на работодавачот (вработе-

ни лица)

Метод на финансирање: Придонесите се плаќаат од страна на работниците и работодавачите, опција за да добијат кредит од Федерацијата.

Придонесот изнесува 3,0% од бруто платата на работникот од кои 1,5% се платени од страна на работникот и 1,5% од работодавачот.

Максималниот износ на бруто плата, што е основа за пресметување на придонесите за социјално осигурување е 67.200 € / година или 5600 € / месец во западниот дел и 57.600 € / година или 4800 € / месечно за источниот дел на Германија.

Минималното времетраење на учество: најмалку 12 месеци во последните 2 години.

4.1.4. Придобивки во однос на несреќи при работа и професионални заболувања

Во случај на вработени работници

Придонеси од федералниот буџет за работодавачите во земјоделството и прераспределба на системот во зависност од категоријата на ризик.

Минимално времетраење на учество е потребно.

Покриени ризици се: парични надоместоци и во помош во натура - терапија, рехабилитација, превенција, пензии како резултат на несреќа при работа или професионална болест и надоместоци.

Планот за придобивките важи до обновување или подобрување на здравствената состојба.

Во случај на приватни претпријатија, не е задолжително земјоделците и нивните семејства да се осигураат за ризикот од несреќи при работа и професионални заболувања. Ако лицата изберат да се осигураат од тој ризик, тие ги уживаат истите права како вработените работници и важи истото финансирање и траењето на надоместоци. Квалификациските услови кои самовработените земјоделци треба да ги исполнат за да имаат право на надоместоци од овие средства зависат од тоа ако се работи за средства за несреќи при работа (без барања во поглед на површина или приход). За помалку од 0,25 хектари обработливо земјиште, поединци можат да бидат изземени од осигурување.

За фондовите врз основа на старост и болест, површината на

обработливо земјиште треба да надминува одреден праг (околу 6 хектари, но тоа зависи од регионот). Овој праг се дефинира од страна на самите регионални фондови. Исклучоци се дозволени во зависност од условите.

Осигурување на земјоделските работници за несреќи при работа и професионални болести се врши во три фази кои се специфични за оваа категорија на лица: превенција, прилагодување и надомест на штета.

- Превенција** - земјоделски фондови кои се поврзани со превенција на несреќите при работа, професионални болести и ризиците кои произлегуваат од професионална дејност.
- Усогласување** - по една несреќа при работа, здравјето и капацитет за да работат мора да се обнови со користење на сите можни начини.
- Компензација** - осигуреникот и законски сопственици имаат право на надоместок.

4.1.5. Помош на земјоделците за да се обезбеди опстанокот на земјоделско стопанство

Земјоделската помош е еден вид на социјална заштита за земјоделците. Тоа гарантира дека активностите на погодената фарма ќе продолжи дури и кога земјоделецот или членот на неговото / нејзиното семејство не е таму поради болест или потребата за медицински третман.

Тие трошоци се финансирани од земјоделските фондови целосно врз основа на придонесите на земјоделците. Покрај тоа, **владата им овозможува да се додели помош со цел да се ублажат некои од тие придонеси - ова е важно со цел да се балансира ситуацијата во врска со намалувањето на бројот на земјоделците. Владата, исто така, учествува во покривањето на дефицитот предизвикан од структурни промени.**

4.1.6. Помош за земјоделците, кога тие достигнуваат возраст за пензионирање: превенција на возраст над 60.

Вториот столб е помош пост пензионирање. Благодарение на тоа земјоделците имаат право да добијат таква помош, ако нивната фарма достигнала одредена големина. **Пензиските придонеси зависат од приходите и помошта е поврзана со посебен придонес и**

посебни надоместоци.

4.1.7. Парични надоместоци и помош во вид на натура

Надоместоци: во случај на невработеност, за скратено работно време, помош и посредување за барање работа, кариерно советување, дополнителна обука и квалификација.

Износот на паричен надоместок е помеѓу 60-67% од последната плата.

Планот за придобивките важи за период кој зависи од периодот на платени придонеси за социјално осигурување и возраст (6-24 месеци).

4.2. ФРАНЦИЈА

Финансирањето на системот е поделен во две шеми – едната за **самовработени земјоделци, а другата за вработени работници во земјоделството.**

Распределбата на изворите на финансирање за **самовработените земјоделци е 18% од придонесите и даноците за социјално осигурување и 82% од надворешно финансирање.**

Распределбата на изворите на финансирање за **вработени работници е 47% од придонесите и даноците за социјално осигурување и 53% од надворешно финансирање.**

Придонесите уплатени од страна на земјоделците се пресметуваат врз основа на нивниот професионален приход. Придонесот го вклучува техничкиот дел за надоместоци и дополнителниот дел за трошоци поврзани со спроведувањето и на социјалниот ефект на средствата.

Придонесот (главниот дел за учество) се дефинира на национално ниво. Придонесот што одговара на дополнителниот дел може да се разликува + 5% и -5% во зависност од одделот.

Од 1 јануари 2013 година, осигурителниот социјален плафон е 3086 € месечно и 37.032 € годишно.

4.2.1. Отпемнини

Вработени и самовработени лица во земјоделството се опфатени со MSA. Основната пензија е надолполнета со дополнителна пензија.

Придонесите за пензионирање во 2013 година беа: вкупниот придонес 15,15%, дистрибуиран според соодносот 8,40% (за работодавачот): 6,75% (за работникот).

2.014-15,25%, коефициент 8,45% (работодавач): 6,80% (работник).

2.015-15,35%, коефициент 8,50%: 6,85% за работодавачот и работникот, соодветно.

2.016-15,45%, од кое работодавачот плаќа 8,55% и работникот плаќа 6,90%.

По пензиските реформи во 2010 година, возраста за пензионирање се зголемува прогресивно **60-62** години. За лицата родени по **1ви Јануари, 1955** возраста за целосно право на пензија ќе се зголемува до **67** години. Од друга страна, постојат одредби за да се олесни раното пензионирање за лицата кои работеле во нездрава или физички стресна животната средина или имаат многу години на служба.

Износот на пензијата зависи од просечните годишни приходи кои се еднакви на збирот на приспособените годишни приходи (прилагодувањето е против стапката на инфлација за секоја година на активност), пензиската стапка, и вкупниот период на осигурување. Лицата можат да се квалификуваат за целосна стапка (т.е. 50%) или намалена стапка на пензија (минимум 25%), доколку тие се пензионирале пред правната возраст за пензионирање на 62 (или 58, или 60 за предвремено пензионирање за лица со долгогодишна услуга).

Дополнителна пензија. Овој вид на пензии ја надолполнуваат основната пензија платена од страна на системот за социјално осигурување или посебната земјоделска шема на Микрополитан CBSA. Од моментот на потпишување на договор за вработување, секоја плата на вработените кои се потпираат на професионални земјоделски организации или земјоделски бизнис стануваат поврзани со **дополнителниот пензиски фонд.**

Пензијата е збир на основната пензија и дополнителна пензија. Како по правило, пензиската може да варира помеѓу 65% и 100% од последниот примен приход пред пензионирање.

4.2.2. Болест, породилно и инвалидско

Стапката на придонесот за овој ризик во 2014 е **13.55% од кое работодавачот плаќа 12,80% и работникот (вработен) плаќа 0,75%.** Во месечната основа врз која се платени придонеси е бруто платата. Плафонот на придонеси за овие социјални ризици е 3129 € месечно. Придонесите се задолжителни за работниците вработени во земјоделството и за земјоделците, односно за сите опфатени со MSA.

За да се квалификува за надоместоци, барателот мора да плати одредена сума од придонесите или да работел на одреден број на часови во дадениот референтен период и да докаже дека работел најмалку 60 часа, или има платени придонеси за износ еднаков на најмалку шеесет пати на час (минимална плата од час) во период од еден месец; или работел најмалку 120 часа, или има платени придонеси за износ еднаков на најмалку 120 пати на час во период од три месеци; или работел најмалку 1200 часа, или има платени придонеси за износ еднаков на најмалку 2030 пати на час во период од дванаесет месеци. За да се квалификува за парични надоместоци, барателот мора да работел најмалку 200 часа во три месеци пред периодот на боледување (или платени придонеси на приходи во износ од најмалку 1015 пати на час во претходните шест месеци). Барателот, исто така, мора да биде регистриран во шема на здравствено осигурување за најмалку една година

Дневни парични надоместоци

Во случај на боледување или неспособност за работа, барателот ќе започне да добива дневна парична помош од четвртиот ден на одмор, освен ако конвенционалниот договор или колективен договор предвидува поповолни услови. Дневницата е еднаква на 50% од платата за последните три месеци поделено со 91,25 (просечниот број на денови за период од три месеци). Надоместокот се плаќа или од системот за социјално осигурување (од страна на MSA на лицата осигурени според земјоделската шема) или од страна на претпријатието во согласност со Аврам договорот (ова плаќање е вратено од страна на системот за социјално осигурување). По првите шест месеци на боледување, дневницата не може да биде помала од 1 / 365. на минималната инвалидска пензија, односно 9,20 евра на ден (1 јануари 2014 година). Дневницата може да се плати за период од најмногу три години.

Мајчинство и татковство

Ова осигурување покрива трошоци поврзани со бременост и породување, како и парични надоместоци за време на пред и пост-натално отсуство на мајката, и / или татковство на породилно отсуство. За мајките ова осигурување ги покрива задолжителните испитувања поврзани со бременоста без партиципација и не се доплаќаат трошоци за хоспитализација. Мајките исто така се ослободени од 1 евро паушал за посета на лекар, како и за доплаќање за лекови. Од 1 јануари 2014

година, дневницата не може да биде помала од 1 / 365. на минималната инвалидска пензија (9,20 €), ниту пак може да надмине 81,27 €.

Болничка здравствена заштита

Во случај на болнички престои во јавните болници или приватни клиници признаени (оперативни) во рамките на социјалното осигурување, болничките трошоци се покриени од страна на социјална сигурност со стапка од 80%. По 31 ден во болница или за одредени сложени хируршки процедури, пациентите добиваат 100% покриеност. Сепак, тие сепак треба да платат „дневна стапка за болнички престој“, како што може да биде случај, во висина од 18 евра на ден за престој во болница.

Несреќи при работа и професионални заболувања

Само работодавачите се обврзани да го плаќаат овој вид на придонес и стапката е 5,3% од бруто месечната плата на вработените. Плафонот е 3129 евра по месец. Овој придонес е задолжителен за работниците вработени во земјоделството.

Пензијата за попреченост има рамна стапка надоместок. Тоа зависи од степенот на целосно или делумно траен инвалидитет. Затоа, скалата е формирана од страна на консултантски лекар на системот на социјално осигурување или MSA како функција на сериозноста и ефектите од несреќа при работа или професионално заболување.

4.2.3. Невработеност

Вкупната стапка на овој придонес во 2014 година е 6,4% дистрибуиран како што следува: 4% платени од страна на работодавачот и 2,4% платени од страна на работникот. Основа на која се направени овие придонеси во случај на невработеност е максималната сума на која лицата можат да бидат осигурени, односно 12.516 евра месечно. Овој придонес е задолжителен за вработени работници во земјоделството.

Шемата на осигурување во случај на невработеност е резултат на договор склучен помеѓу социјалните партнери. Договорот мора да биде одобрен од страна на владата со цел да влезе во сила. Надоместокот во случај на невработеност се пресметува делумно врз основа на референтната дневница. Референтната плата врз основа на приходи подлежи на придонеси во текот на 12 календарски месеци пред последниот ден од платената работа, до лимитот од 12.516 € месечно. Согласно со Националната Интер-трговија од 2013 година, CFDT (француската Демократската конфедерација на трудот), на FO (ouvrière сили) и СГС (Генералната конфедерација на раководители) заедно со работодавачите посветени на дополнителни објекти за невработените, односно шема која спречува губење на придобивките дури и ако лицето најде работа за краток период на време или на договор на одредено. Со оглед на зголемената употреба на краткорочни договори, целта е да се обезбеди сигурност и мотивација да најдат работа преку обезбедување на подолг рок за плаќање на надоместоци ако лицето ја изгуби неговата / нејзината работа повторно.

4.2.4. Здравствено осигурување

Стапката на придонес е 8% за пријавениот приход до прагот од 9354 евра (за период од 30 октомври 2013 до 30 септември, 2014). Ако приходот го надминува овој износ, поединецот мора да плати придонес еднаков на 8% од пријавениот приход над прагот од 9354 евра.

4.3. ИТАЛИЈА

Како што беше претходно истакнато, во однос на финансирањето и опфатените ризици постои разлика помеѓу: **земјоделци**, кои не поседуваат земјиште, **директни земјоделци**, односно земјоделци кои се сопственици и кои се занимаваат со земјоделство исклучиво или главно и претприемачи кои се занимаваат со земјоделство како нивна главна професија и кои се занимаваат со оваа дејност на најмалку две третини од стандардните парцели земја или 50% во планински или други недоволно развиени земјишни парцели. Во втората група само плаќаат придонеси

за социјално осигурување за пензија, додека земјоделците кои изнајмуваат или делат земјиште плаќаат 50% од придонесот, а останатите 50% се платени од страна на сопственикот на земјиштето.

Покриените ризици за самовработени лица, вклучувајќи ги и земјоделците се состојат од здравствена и породилна заштита, како и надоместоци за несреќи при работа и професионални заболувања во согласност со специфичните квалификации за условите предвидени во релевантните шеми.

За инвалидност, старост, смрт (наследни пензии) и семејни додатоци **посветена е шема** која не прави разлика помеѓу различни видови на самовработените лица кога станува збор за условите што треба да ги исполнат за квалификување за надоместоци. Единствениот услов е лицата да се осигурени за ризиците на инвалидност, старост и смрт (наследни пензии).

Придонесите за социјално осигурување за земјоделските работници (земјоделци) се плаќаат во вид на процент кој е пресметан врз основа на четири вредности кои варираат во зависност од големината на фармите, возраста на земјоделецот, бројот на работните денови и референтниот приход (познат како „генерално прифатен“ или „договорен“ приход). Дневната референца (општо прифатена) на приходи е 53,13 € и се ажурира секоја календарска година со одлука на Советот на министри.

Овие односи се прикажани во табелата подолу.

Тип на земја	Старост на фармерот/ Придонеси за социјално осигурување %		Број на работни денови/ годишно	Годишен приход од придонеси во евра
	До 21 година	Над 21 година		
			156	8,288.28
Стандард	22%	20,02%	208	11,051.04
Планински или други помалку фаворизирани	19.60%	16.50%	260	13,813.80
			312	16,576.56

Покрај тоа, тие плаќаат придонес за ризикот од несреќа при работа и професионално заболување кои повторно се пресметува врз основа на бројот на работните денови и со референтен приход од 14.681,10 € за 2013 година.

Дополнителен придонес на 0,61 € по работен ден се остварува кога плаќањето се врши во пензиски фонд.

За ризик мајчинство, се плаќа фиксен придонес на 7,49 € секоја година.

4.3.1. Старосна пензија

Износот на старосна пензија по учеството со платени придонеси од **20 години претставува износ од 2% за секоја година** со учество на придонеси (максимум 40) помножена со референтната плата.

Договорените плати со преговарање (општо прифатените), приход кој се базира на четири вредности (наведени погоре) и се ажурираат со индексот на трошоците на животот кој бележи пораст од 1% за секоја година стаж.

Во согласност со новиот систем, потребно е минималните учество со придонесите за социјално осигурување за период од 20 години, без оглед на кој систем се применува за пресметката на надоместоци.

Лицата осигурани по 1-ви јануари, 1996 година, може да се пензионираат пред возраст од 70 години, под услов износот на нивната пензија да е еднаков на најмалку 1,5 пати повеќе од износот на основниот минимален доход утврден за целите на социјална помош. А минимум квалификациите за период од 5 години учество со придонеси се применува на лица кои одат во пензија кога ќе наполнат 70 години.

Законската возраст за пензионирање е како што следува:

- само-вработени мажи и „пара-подредени“ машки работници: 66 години и 3 месеци;
- самовработени жени и „пара-подредени“ женски работници: 63 години и 9 месеци.

Рано пензионирање

Од 1 јануари 2012 година старосната пензија (pensione di anzianità) беше заменет од предвремена пензија (pensione anticipata). Кога отпремнините се даваат пред возраст од 63 години и 3 месеци, а лицето има акумулирано придонеси уплатени во период од 42 години и 5 месеци за мажи и 41 години и 5 месеци за жените, висината на на-

доместокот е предмет на континуирано намалување, што ја намалува желбата за предремено пензионирање: 1% намалување се применува за корисниците кои сакаат исплата на пензија две години пред да наполнат 63 години и 3 месеци, а намалување на 2% се применува кога се дава предвремена пензија во корист на возраст од две години, пред да се достигне 63 години и 3 месеци.

Од 1 јануари 2012 година, квалификациите за условите за предремено пензионирање постепено ќе се зголемуваат во зависност од порастот на просечниот животен век. Зголемените барања за 2013 година се како што следува:

- 42 години и 5 месеци учество со платени придонеси за социјално осигурување за мажи;
- 41 години и 5 месеци учество со платени придонеси за социјално осигурување за жени.

4.3.2. Болест, породилно, инвалидитет

Придобивките и надоместоците се доделуваат во согласност со условите утврдени во општиот систем за социјално осигурување во Италија. Не постои посебна шема за парични надоместоци за болест за работниците во земјоделството, занаетчиите и трговците на мало.

Во случај на мајчинство, два месеци пред породувањето и до три месеци потоа осигурените лица добиваат породилен надоместок во износ од 80% од договорената плата (минималната дневна плата се зема во предвид за земјоделските работници ангажирани врз основа на договор со неопределен период на важност). Надоместовите се 100% финансирани од придонеси.

Инвалидски надоместоци

Парични надоместоци за инвалидска се предмет на ограничувања во поглед на приход. Минималниот период за еден човек да стекне право на паричен надоместок за инвалидност со учество во шемата од 5 години, од кои 3 мора да се во последните 5 години. Износот на надоместоците за попреченост и пензиите кореспондираат со износите во општата шема за социјално осигурување.

Несреќа при работа и професионално заболување

Придобивките се доделуваат во согласност со специфичните квалификации за условите предвидени во специјалната шема.

Во Италија, не постои шема посветен осигурување во случај на невработеност која ќе ги покрие земјоделски работници (земјоделци).

4.4. ДАНСКА

Данскиот систем за социјално осигурување е финансиран од оданочување (платени даноци на државните и локалните органите), вклучително и на пазарот на трудот придонес.

За социјално осигурување и надоместоци вклучени се следниве: болест, хоспитализација, боледување и породилно отсуство; надоместоци за несреќи при работа и професионални заболувања; надоместок за трошоци за погреб; инвалидска пензија; старосна пензија и дополнителни пензии; надоместоци во случај на невработеност; семејни надоместоци.

Бидејќи повеќето гранки на данското социјално осигурување се задолжителни, не постојат услови за вклучување во различни шеми.

Исклучок од ова осигурување во случај на невработеност. Со цел да се има право на надоместоци во случај на невработеност, вработените и самовработените лица мораат да бидат членови на фонд во случај на невработеност. Максималното времетраење за исплата на надоместоци во случај на невработеност е 2 години, во период од 3 години.

Покрај тоа, вработените кои се осигурани во случај на невработеност мора да исполнат 2 барања. Прво, тие мора да се членови на Фондот за невработеност најмалку една година и ако лицето неодамна дипломирало, тој/таа има право на надоместоци за невработеност од еден месец по завршувањето на студиите. И второ, мора да биде обезбеден доказ за одреден број на часови. Часови се признаваат само доколку лицата не биле членови на Фондот за невработеност во исто време. За физички лица осигурани со полно работно време основата е најмалку 1924 часа кои мораат да се платат за последните три години, а за лица осигурани на скратено работно време основата е 1258 часа

за последните три години. Самовработеното лице мора да биде член на Фондот за невработеност најмалку една година и мора да докаже просечна работна недела од најмалку 30 часа. Со цел да се добие оваа помош, лицата мораат да се стават на располагање на службата за вработување и да бараат работа активно. Постојат различни видови на парични надоместоци во случај на невработеност во зависност од возраста на лицето, односно дали тие се под или над 30 годишна возраст.

4.4.1. Пензии

Државна пензија е гарантирана за луѓето **над 65 години** кои го напуштаат пазарот на трудот и ќе имаат приход. Возраста за пензионирање се разликува во зависност од датумот на раѓање на лицето. Во 2011 година, беше постигнат договор за постепено зголемување на возраста за пензионирање **од 65 на 67**.

Предвремено пензионирање

Предвремено пензионирање може да се додели на лица на возраст од 40 или од 18 до 39 години возраст, ако постојат медицински документи, кои поради одредени здравствени услови лицето не може да работи. За лицата родени пред 1954 година, на почетната возраст за пензионирање е 60. За лицата родени по 1954 година, на почетната возраст за пензионирање постепено се зголемува. Со цел да има право на предвремено пензионирање, лицето: морало да престојува во Данска или друга земја од ЕЕА и Швајцарија; да е член на Фондот на невработеност и платило придонеси за период од 25 до 30 години; мора да продолжи да биде член на фонд за надомест за времето на предвремено пензионирање; мора да ги исполнува условите за стекнување на правото на надоместоци за невработеност; и мора да биде на располагање за работа со цел да се добие сертификат за предвремено пензионирање.

4.4.2. Надоместоци за повреди на работа и професионални заболувања

Секој кој работи или се согласил да направи било која работа за работодавачот во Данска е опфатени со законот и е осигуран од овој ризик. Несреќата или професионална болест мора да биде резултат на вршење на дејноста и штетата по здравјето на лицето мора да била предизвикани од работа. Работодавачите се должни да ја пријават повредата што се случила на работа. Лекарите и стоматолозите се должни да го

известат Управниот одбор на Агенцијата за индустрија на потенцијалните професионални заболувања.

Надоместок за боледување

Со цел да се добие боледување, лицето мора да произведе медицински документ со кој тој таа не е во можност да работи поради болест. *Покрај тоа, врз основа на потпишан договор социјалните партнери во областа на земјоделството во Данска одлучија дека во случај на болест, документирана дополнителна премиија треба да се исплати на болниот, со цел да се постигне неговата/ нејзината нормална плата за периодот на боледување. Оваа исплата може да продолжи за максимален период од 8 недели.*

Рехабилитацијата е поврзана со активности за вработување и генерирање на финансиска помош, кои општината ги дава на луѓе со ограничени работни способности. Рехабилитацијата помага да се зголеми закрепнувањето и способноста за работа е главна цел на данската социјална заштита.

Надоместоци за раѓање и посвојување

За работниците и вработените, самовработените лица и помагање на брачните другари, се плаќаат додатоци од страна на општината за секој ден отсуство од работа поради таа причина. Пари за бизнис патување можат да се исплатат за време на бременоста, породувањето и адаптацијата на работниците и вработените, самовработените лица и при помагање на сопругниците во врска со пазарот на трудот. Договорено е дека работодавачот ќе плаќа плати на работниците за време на нивното отсуство за период од 4 недели пред очекуваниот датум на раѓање и до 14 недели по раѓањето. Плаќањето одговара на стандардно време и вклучува повластици. Покрај тоа, платите се добиени за време на породилно отсуство до 11 недели.

4.5. МАКЕДОНИЈА

Задолжителните придонеси за пензиско и инвалидско осигурување, здравственото осигурување и осигурувањето во случај на невработеност се намалува во случај на несреќа при работа. Придонесите за 2013 година, пресметани како процент од бруто платата се: 7,3% за здравствено осигурување, 0,5% за дополнителни придонеси за здравствено осигурување, 18% за пензиско и инвалидско осигурување и 1,2%

за невработеност.

Максималниот придонес на приход за лицата кои учествуваат во задолжителното пензиско осигурување е ограничен до шест просечни месечни плати во земјата врз основа на просечната плата за 2012 година објавена од страна на Националниот завод за статистика. Прагот за 2013 година изнесува 183.570 денари (околу 2.985 евра). Минималниот придонес на приход, што е основа за плаќање на придонесите за социјално осигурување изнесува 50% од просечната месечна плата.

4.5.1. Старосна и инвалидска пензија

Условите кои треба да се исполнат во задолжителниот пензиски систем за старосна пензија се **возраст од 64 години за мажи и 62 години за жени со најмалку 15 години работен стаж**, освен во случај на инвалидност или смрт. Исплати од пензискиот систем не можат да се применат порано од 10 години пред законската возраст за пензионирање.

Осигурените лица кои имаат статус на индивидуални земјоделци треба да исполнуваат одредени услови, со цел да имаат право на пензија. Тие услови се однесуваат на времетраењето на периодот опфатен со платени придонеси, споредзаконот за социјално осигурување на земјоделците и доказ дека се платени придонеси за пензионирање во периодот кога овој закон е во сила.

Пензиските стапки се утврдуваат врз основа на просечната месечна плата добиена од страна на осигуреникот во текот на целиот период на осигурување, но не порано од 1 ЈАНУАРИ 1970 година.

Инвалидност се утврдува врз основа на следниве категории: категорија 1 неспособност за работа, ако капацитетот на осигурено лице на работа е намален за повеќе од 80%, односно тоа е постојана онеспособеност (обично се нарекува „онеспособување“), и категорија 2, ако капацитетот на осигуреното лице на работа е намален за повеќе од 50% до 80% (професионално онеспособување).

4.5.2. Додатоци за невработеност

Месечниот износ во корист за невработеноста се базира на пресметаните и исплатените плати кај работодавачот во согласност со закон, колективен договор или договор за работа и тоа 50% од просечната месечна плата во последните 24 месеци на лицето кога додатокот е примен за период до 12 месеци, а за лицата кои имаат право да добијат

надоместоци за период подолг од 12 месеци, во корист на првите 12 месеци изнесува 50% од просечната месечна плата во последните 24 месеци, а за преостанатите месеци од дозволеният период, тоа е 40% од просечната месечна плата.

4.5.3. Социјална помош

Лицата имаат право на социјална парична помош, ако тие се способни да работат и да го одржуваат домаќинството, но поради материјална несигурност се неспособни да набават средства за нивно одржување, во согласност со други законски акти. Нивото на социјална помош е 2.140 денари. За секој дополнителен член на домаќинството основницата се зголемува со мултипликатор од 0.37 до пет члена.

4.5.4. Здравствено осигурување

Во Македонија, здравствено осигурување може да биде од два вида: задолжително и доброволно. Задолжителното здравствено осигурување се однесува на сите граѓани, со цел да се опфати обезбедувањето на здравствените услуги и надоместоци врз основа на начелата на сеопфатност, солидарност, еднаквост и ефикасно користење на ресурсите.

Доброволно здравствено осигурување обезбедува здравствени услуги кои се надвор од доменот на задолжителното здравствено осигурување.

Во рамките на задолжителното здравствено осигурување, законот предвидува различни парични надоместоци, како што е правото да добијат надоместоци наместо плата за време на привремено отсуство од работа поради болест или повреда, поради бременост, раѓање и мајчинство и право да бидат надоместени трошоци за патување.

4.6. СЛОВЕНИЈА

Платата и сите други видови на приход од работа се основа за пресметување на износот придонес на плати за пензиско осигурување и за старост, инвалидност и смрт (наследни пензии) за работниците со договор за вработување.

По 1 јануари, 2014 година, најниската основница е 60% од просечната годишна плата на работникот во Република Словенија.

Стапката на **придонеси за пензионирање платени од страна на работникот е 15,5%, додека работодавачот плаќа 8,85%.**

Самовработените се ослободени од придонесите за првите 12 месеци од нивната првична регистрација во регистарот, а за следниот период од 12 месеци осигурените лица се должни да плаќаат само 50% од износот на нивниот придонес, а работодавачот плаќа само 30% .

За земјоделците се применуваат следните основи за придонеси за социјално осигурување: минималната плата за 2013 и 2014 година; 54% од просечната плата за 2015 година; 56% од просечната плата за 2016 година; 58% од просечната плата за 2017 година; и 60% од просечната плата за 2018 година.

За осигурените невработени лица основата за плаќање на придонесите е еднаква на износот на надоместокот платен во случај на невработеност или основата на осигурување која се користи од страна на службата за вработување да го плати својот придонес. Лицето мора да плати стапка на придонес од 15,5%, а остатокот од придонесот на 8,85% се платени од страна на службата за вработување.

За задолжително здравствено осигурување, од март 2014 година најниска основница за плаќање придонеси изнесува 60% од просечната плата.

Придонесите за родителска заштита имаат стапка од 0,10% на товар на осигуреникот и 0,10% платени од страна на работодавачот за конкретна основа за придонеси.

За ризикот од несреќа при работа и професионално заболување, придонесот е 0,53% и е платен од страна на работодавачот.

За ризикот од невработеност, осигуреникот мора да плаќа придонес од 0,14% од основата, а работодавачот плаќа 0,06% од основата.

4.6.1. Старосна и инвалидска пензија

Правото на старосна пензија зависи од тоа дали лицето достигнало одредена возраст и претходно определен период на осигурување пресметан за пензиски стаж или за додаток за пензионирање без докуп на стаж.

Со цел да се квалификуваат за пензиски стаж, поединците мора да исполнат два услови што се разликуваат од претходниот период, во зависност од тоа дали осигуреното лице е маж или жена.

За жените: возраст 58 години и 4 месеци и период на осигурување од 38 години и 8 месеци, без докуп на стаж; или возраст од 62 години и најмалку 20 години на уплатениот придонес; или возраст од 64

години и најмалку 15 години на уплатениот придонес.

За мажите: возраст 58 години и 8 месеци и период на осигурување од 40 години, без докуп на стаж; или возраст од 64 години и најмалку 20 години на уплатениот придонес; или возраст од 65 години и најмалку 15 години на уплатениот придонес.

Најниската пензиската основа во 2014 година е 74,5% од просечната месечна плата со даноци и одземени придонеси. Основата се утврдува секоја година.

Инвалидска пензија

Правото на инвалидска пензија зависи од степенот на оштетеност на осигуреникот и други законски услови. Комисијата за инвалидитет го утврдува присуството на оштетеност.

Осигуреникот кој станал инвалид е категоризиран во една од трите категории, во зависност од останатата работна способност.

Семејна пензија

Законот гарантира семејна пензија кога некој осигуреник или корисник на осигурување ќе почине и преживеаните членови на семејството имаат право на најмалку 33% основната пензија на осигуреникот.

4.6.2. Родителско отсуство

Вклучува различни видови на права за отсуство од работа поради раѓање или згрижување на деца од страна на лице кое всушност се грижи за детето.

Родителско отсуство вклучува: породилно отсуство (105 дена); родителско отсуство (90 дена); детска заштита одмор (260 дена); одмор за посвојување (120 или 150 дена);

Надоместокот за родителско отсуство не може да биде понизок од 55% од минималната плата во Република Словенија.

4.6.3. Надоместоци за повреди при работа и професионални заболувања

Осигурените лица примаат инвалидска пензија во случај на несреќа при работа или професионална болест предизвикана од остварување на одреден тип на работа или активност. Во случај на смрт на осигуреникот, преживеаните членови на семејството можат да добијат право на семејна пензија во истиот износ како и износот во рамките на системот за задолжителното социјално осигурување.

4.6.4. Надоместок во случај на невработеност

Со цел да имаат право на надоместоци, лицата мора да исполнат одредени услови. Право на надоместоци за невработеност се доделува на невработеното лице, ако: лицето било осигурано во случај на невработеност најмалку 9 месеци во текот на последните 24 месеци пред настапување на невработеност; сите придонеси се платени (исклучок може да се направи за лица чиј работодавач не им плаќал придонеси); лицето станува невработено и неговиот/ нејзиниот договор за вработување не бил прекинат по грешка на лицето; лицето е регистрирано во службата за вработување на Република Словенија и доставило барање за право на надоместок во случај на невработеност во рок од 30 дена по престанокот на задолжителното осигурување.

4.6.5. Задолжително здравствено осигурување

Здравственото осигурување им нуди на осигурениците осигурување до степен предвиден во Законот за здравствена заштита и здравствено осигурување, кој вклучува: плаќање за здравствени услуги; надоместок наместо плата за време на привремено отсуство од работа; надомест за погреб и помош во врска со загубата на лицето; надомест на патните трошоци направени за време на потрагата по здравствени услуги.

4.7. ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

Придонесите за социјално осигурување кои се платени од страна на работодавачите изнесува до **25% на основата за одреден временски период**, и тоа: 2,3% за здравствено осигурување; 21,5% за пензиско осигурување и 1,2% за националната агенција за вработување.

Работниците и вработените плаќаат **6,5% за пензиско осигурување** врз проценета основа за одреден временски период.

Самовработените лица плаќаат **29,2% врз проценета основа** (вклучувајќи и 1,2% на националната агенција за вработување); за доброволно здравствено осигурување од 2% (на минимална исплата е 115 CZK).

4.7.1. Старосна и инвалидска пензија

Старосната пензија се состои од два дела: основен износ (ист за сите видови на пензии без разлика на времетраењето на историјата на осигурување, како и билансот на осигуреното лице (околу 9% од просечната плата) и **процент** од износот врзан за приходите кој се пресметува од проценета лична основа и бројот на години на плаќање при-

донеси. Основната сума е 2230 CZK (87 €) месечно на која се додава процент од износот врзан за приходите што се пресметува од проценетата лична основа и бројот на години на плаќање на придонесите (1,5% од проценетата лична основа на осигурување годишно). Условите што треба да се исполнат со цел да се има право на пензија се: должина на услуга за целите на социјална сигурност од 25 до 35 години во зависност од годината кога лицето ќе ја достигне возраста за пензионирање. Возраста за пензионирање се зголемува на годишна основа: за мажи за 2 месеци, за жени за 4 месеци додека не наполнат 68 години за мажи и жени родени во 1983 година. Во согласност со важечката законска регулатива, возраста за пензионирање ќе се зголеми за луѓе родени во и по 1984 за 2 месеци за секоја наредна година по раѓањето.

Законот не поставува минимален или максимален износ за пензии.

Предвремена и одложена пензија

Износот поврзан со приходи од пензии е намалува за 0,9% за секој (дури и нецелосни) период во траење од 90 дена каде пензијата се добива во рамките на 720-дневен референтен период пред нормалната возраст за пензионирање, и со 1.5% за секој нареден период од 90 дена до денот на приемот на пензија до максимум од три дополнителни години.

Предвиден е минимален лимит од 90 дена за одложени пензии по нормалната возраст за пензионирање. На секои 90 дена на економска активност во текот на кои се одложува барањето за старосна пензија, се предвидува зголемување од 1,5% од референтната вредност.

Се додека корисникот на старосна пензија работи (и има само половина од неговата/ нејзината пензија), неговата/ нејзината пензија се зголемува околу 1,5% за секој период од 180 дена, или 0,4% за секои 360 дена ако корисникот работи и има цела пензија

4.7.2. Боледување и породилно отсуство

Надоместоците за боледување, породилно отсуство и грижа за член од семејство се покриваат од **Осигурителниот Фонд за боледување**. Работодавачите (задолжително) и самовработените лица (доброволно) партиципираат во овој фонд.

Надоместок за боледување

Надоместоците секогаш се исплаќаат од 15-тиот календарски

ден од периодот на привремената неспособност за работа и за секој календарски ден. Во текот на првите 14 календарски дена работникот добива надоместок на платата од работодавачот за секој работен ден. Работникот нема право на надоместок за првите три дена од болеста. Надомесокот за боледување е 60% од дневната проценета основа од 15-тиот до 30-тиот календарски ден од болеста, 66% од 31-виот до 60-тиот календарски ден од болеста и 72% од 61-тиот календарски ден од болеста, па натаму.

Надомест за породилно отсуство

Со цел да се добие Надомест за породилно отсуство, мајките мора да плаќаат во Фондот за здравствено осигурување најмалку 270 дена во рок од две години пред раѓањето на детето. Самовработените лица мора да платат премии за здравствено осигурување и придонеси за здравствено осигурување на самовработени лица за најмалку 180 дена во текот на годината што претходи на раѓањето. Овој надоместок се исплатува за максимум 28 недели, или 37 недели за жените кои се породиле со две или повеќе деца во исто време.

Вториот систем за социјална поддршка без придонеси се финансира од државниот буџет. Со помош на овој систем, државата придонесува особено за семејствата кои издржуваат деца каде е констатирана социјална ситуација која семејството не е во можност да ја реши со користење на сопствени средства и способности.

Третиот систем е составен од социјални услуги. Тој обезбедува еднократни или повторливи надоместоци: надоместок за живеење, додаток за домување и вонредна непосредна помош. Надоместоците се наменети за лица со ниски приходи или во случај на вонредна состојба. Регионалните трудови канцеларии управуваат со услугите во вод на материјални добара и додатоци за нега и овие трошоци се покриени од страна на централниот буџет (општо оданочување).

4.7.3. Надоместоци во случај на невработеност

Овие надоместоци припаѓаат на четвртиот систем кој ја покрива политиката на пазарот на трудот и вработувањето. Барателите на работа имаат право на надоместоци во случај на невработеност, ако пред материјализација на ризикот за невработеност тие имале 12 месеци основните пензиско осигурување во последните три години на регистрација во Агенцијата за вработување. Времетраењето на надомес-

тоците за невработеност е како што следува: 5 месеци за лица помлади од 50 години, 8 месеци за оние на возраст од 50-55 години, 11 месеци за оние кои имаат над 55 години.

Надоместоците во случај на невработеност се пресметуваат како процент од просечната нето месечна заработка на последниот работно место или од проценетата основа, ако бараат работа во својство на самовработено лице: 65% за првите 2 месеци; 50% за дополнителни 2 месеци; 45% за останатиот период.

4.8. БУГАРИЈА

Во согласност со моделот на три столба во Бугарија, се прави разлика меѓу двете категории на лица - вработени и самовработени лица.

Придонесите за социјално осигурување на вработените лица за пензија за старост, инвалидност и смрт (прв столб) е 17,8% за лица родени пред 1-ви јануари, 1960-та година (вклучувајќи 9,9% платени од страна на работодавачот и 7,9% платени од страна на работникот), додека за лицата родени по овој датум пензискиот придонес е **12,8%** (7,1%, соодветно платени од страна на работодавачот и 5,7% платени од страна на работникот). Придонесот за социјално осигурување за универзалните пензиски фондови (втор столб) за лицата кои се родени по 31-ви декември, 1959-та година е 5% од кои 2,8% се платени од страна на работодавачот и 2,2% се платени од страна на работникот.

Минималниот месечен приход според кој се платени придонеси за социјално осигурување е 340 лева (во 2014 година), односно висината на минималната плата во земјата е најнизок праг на осигурување за работниците.

Максималниот месечен приход според кој се платени придонеси за социјално осигурување е 2.400 лева (во 2014 година).

Владата учествува како трет работодавач во Пензискиот фонд за државно социјално осигурување со придонес од 12%.

За самовработени лица, вклучувајќи ги земјоделците и тутунарите, придонесот за социјално осигурување изнесува 17,8% за пензија од првиот столб, доколку тие се родени пред 1 јануари, 1960 и 12,8%, доколку тие се родени по овој датум.

Придонесот за социјално осигурување за самовработени лица во универзалните пензиски фондови (односно за лица родени по 31-ви

декември, 1959) е 5% од нивните приходи.

Минималниот приход за самовработените лица се диференцира во согласност со годишниот приход што се создава за претходната година и тоа варира помеѓу 420 лева и 550 лева месечно.

Минималниот приход за земјоделците и тутунарите на кои тие мора да плаќаат придонеси за социјално осигурување е 240 лева (120 евра), а максималниот износ е 2.400 лева.

4.8.1. Пензии

Да се има право на **пензија за стаж и старост, финансирана од страна на системот за државно социјално осигурување (прв столб)**, следниве барања мора да бидат исполнети: возраст **63** години и 8 месеци (маж), односно 60 години и 8 месеци (жена) во 2014 година и **работен стаж со платени придонеси** не помалку од 37 години и 8 месеци (маж), односно 34 години и 8 месеци (жена). Возраста за пензионирање и должина на услугата постепено ќе се зголемува од 4 месеци секоја година, додека не се достигне возраст од 65 години за мажи и 63 за жени, и должината на услугата станува 40 години за мажи и 37 години за жени. Ако горенаведените услови не се исполнети, осигуреното лице може да се квалификува за пензија за стаж и старост, ако има платени придонеси најмалку 15 години и 8 месеци и нивната возраст е најмалку 65 години и 8 месеци (мажи и жени). Во 2014 година се воведени минимални и максимални износи на пензии за стаж и старост.

Одложено пензионирање

Лицата можат да се пензионираат подоцна од законската возраст за пензионирање и должина на услугата. Нема максимален период за одложено пензионирање. За секоја година на одложено пензионирање, дополнителни 4% се надополнуваат на годишна основа

Ребаланс на пензија за старост (дополнително задолжително пензиско осигурување во вториот столб)

Лицето мора да ја достигне законската возраст за пензионирање и да го има потребниот стаж со платени придонеси, со цел да се квалификува за пензија од државата за социјално осигурување (прв столб). Плаќања за дополнителна старосна пензија од универзален пензиски

фондови (втор столб) ќе започне од 2023 година најрано и од овие средства ќе се покриваат лицата кои се родени по 31 декември 1959 година. Износот на дополнителниот ануитет од вториот столб се пресметува врз основа на акумулираните средства на индивидуалната сметка на лицето и проектираниот животен век.

Предвремено пензионирање

Надоместоците за предвремено старосно и стажно пензионирање платени придонеси може да се додели и на лицата кои работат во првата и втората категорија на трудот, како и професорите.

Социјално старосно пензионирање (врз основа на тестирање на средствата)

Социјална старосна пензија може да се додели на возраст од 70 години за лицата за кои годишен приход по член на семејство на денот кога лицето ќе ја достигне оваа возраст е помала од збирот на гарантираниот минимален приход утврден во земјата за последните 12 месеци. Висината на социјална пензија е 75% од најнискиот износ на старосна пензија од државното социјално осигурување.

Инвалидска пензија како резултат на општи болести

Предвидена од страна на државата за социјално осигурување (прв столб). Лица до 25-годишна возраст мораат да имаат најмалку една година стаж со платени придонеси, до возраст од 30 години - 3 години стаж и над 30 години - 5 години стаж со платени придонеси.

Социјална инвалидска пензија

Се пресметува врз основа на тест на приходи. Правото на инвалидска социјална пензија се доделува на лица кои имаат постигнато возраст од 16 години и имаат трајно намалена способност за работа - видот и степен на неспособност повеќе од 71%. Инвалидската социјална пензија се пресметува како процент од социјалната пензија за стаж и старост, и нејзината висина варира во зависност од степенот на намалена способност.

4.8.2. Боледување и породилно отсуство

За боледување и породилно отсуство вкупната стапка на придонес е 3.5% и тоа: работник (вработен) плаќа 1,4% на неговите/ нејзините приходи а работодавачот плаќа 2,1% во однос на начин.

Самовработените лица, вклучувајќи ги и земјоделците и тутунарите, плаќаат по 3,5% на свој трошок. Осигурувањето за боледување и породилно е доброволно за самовработени лица.

Лицата осигурани за боледување и породилно имаат право на парични надоместоци за овој ризик и овие надоместоци се платени од страна на државното социјално осигурување. Со цел да се здобијат со право на тие надоместоци, осигурените лица треба да имаат најмалку 6 месеци стаж со платени придонеси за овој ризик.

Дневната парична помош за привремена неспособност поради општа болест се пресметува како 80% од просечната дневна бруто плата или просечниот дневен приход за придонеси за период од 18 календарски месеци. Првите три дена од денот на привремената неспособност се платени од страна на работодавачот (70% од плата) и од четвртиот ден на онеспособување натаму парична помош се плаќа од страна на државното социјално осигурување во висина од 80% од основната плата или приход за придонеси.

Надоместоци

Дневниот паричен надоместок за бременост и раѓање е поставен на 90% од просечната дневна бруто плата или просечниот дневен приход за придонеси за период од 24 календарски месеци пред месецот кога се јавува привремената неспособност за работа поради бременост и раѓање. Мајките осигурени за општо боледување и породилно имаат право на паричен надоместок за бременост и раѓање за период од 410 дена, почнувајќи од 45 дена пред утврдениот датум на раѓањето на детето.

Надоместоци за грижа за мали деца

Износот на овој надоместок е еднаков на минималната плата (во 2014 година) и се плаќа додека детето не достигне возраст од две години.

4.8.3. Надоместоци во однос на повреди на работа и професионални заболувања

Во овој случај придонесите за социјално осигурување се плаќаат само од страна на работодавачот и тие се разликуваат помеѓу 0,4% и 1,1% во зависност од сериозноста и зачестеноста на несреќите при

работа и ризикот од професионална болест.

Не постои услов за минимум придонеси. *Стапката на паричен надоместок за несреќи при работа и професионални болести во случај на привремена спреченост за работа е 90% од приходот за придонеси на осигуреникот и се плаќа од првиот ден на привременото онеспособување до целосно опоравување или со издавање на уверение за траен инвалидитет како резултат на несреќа при работа или професионална болест.*

За инвалидска пензија поради несреќа на работа или професионална болест (траен инвалидитет), износот на месечната пензија е помеѓу 30% и 40% од приходот пред настанокот на инвалидноста и зависи од степенот на губиток на способноста на работа.

Додаток за надворешна помош

Ако на осигуреникот му треба постојана помош и присуство од страна на друго лице, со цел да ги изврши неговите/ нејзините дневни задолженија, лицето добива месечен додаток во висина од 75% од износот на социјалната старосна пензија.

4.8.4. Невработеност

Сите лица со договор за вработување мора да бидат осигурени во однос на ризикот во случај на невработеност. Осигурениците плаќаат 0,4% од личен придонес и работодавачите плаќаат 0,6% во однос на приходот.

Лицата кои платиле придонеси во Фондот за невработеност за најмалку 9 месеци во текот на 15 месеци пред крајот на осигурувањето, имаат право на надоместок за невработеност, но под услов тие да се регистрирани како невработени во Агенцијата за вработување, и да не стекнале право на пензија за стаж и старост.

Надоместокот за невработеност изнесува 60% од просечната дневна плата за 24 месеци пред материјализација на ризикот. Времетраењето на надоместокот варира од 4 месеци, ако лицето има учествувано во осигурувањето најмалку три години, 12 месеци стаж на осигурување над 25 години. Има минимален и максимален износ за овој надоместок. Висината на надоместокот се намалува пропорционално за лица со скратено работно време.

Самовработените лица, вклучувајќи ги фармерите, не можат да се осигуруваат во случај на невработеност.

4.8.5. Здравствено осигурување

Задолжителните придонеси за здравствено осигурување изнесуваат 8% од приходот. Основата за овие придонеси е иста како и за задолжителното социјално осигурување. Придонесот за здравствено осигурување е поделен помеѓу работодавачот и работникот во сооднос 60:40. Самовработените лица плаќаат полн износ од 8%.

Задолжителното здравствено осигурување е управувано од страна на Националниот Фондот за здравствено осигурување и 28 територијални единици кои ги нудат следните видови на медицинска помош: медицински и стоматолошки услуги за превенција на болести; медицински и стоматолошки услуги за рано откривање на болести; амбулантска и болничка здравствена заштита за дијагностика и третман на основните болести; медицинска нега во текот на бременоста, за труд и мајчинство; препишување и издавање на овластени лекови, итн

Покрај тоа, постои доброволно здравствено осигурување со кое управуваат акционерске друштва регистрирани во согласност со Законот за трговија и даваат дополнителен пакет на здравствени услуги и лекови кои не се вклучени во основниот здравствен пакет.

4.9. РОМАНИЈА

Социјалната заштита (социјално осигурување) во Романија се финансира од придонесите за социјално осигурување, локалните буџети, и државниот буџет, а се заснова на моделот на три столба. Семејните надоместоци и социјалната помош се ослободени од данок. Другите гранки се главно финансирани од придонеси.

4.9.1. Старосна, инвалидска и наследна пензија

Осигурениците плаќаат придонес од 10,50% во првиот столб. Постои максимален лимит за пресметување основата и тоа до пет пати поголема од проектираната просечна бруто заработувачка. Во вториот столб, 4% се одзема од стапката на придонес за првиот столб и се префрла во вториот столб. Стапката на придонес во вториот столб се зголемува за 0,5% на годишно ниво се додека не достигне 6%. Постои

максимален лимит за пресметување на основата и тоа до пет пати поголема од проектираната просечна бруто заработувачка.

Работодавачите ја плаќаат стапката на придонес во првиот столб која варира со условите за работа: 20,80% за нормални услови за работа, 25,80% за тешки работни услови, и 30,80% за посебни услови за работа. Постои максимален лимит за пресметување на основата и тоа до пет пати поголема од проектираната просечна бруто заработувачка помножена со просечниот број на вработени.

Во вториот столб, не постои обврска за придонесод работодавачот.

Самовработените лица плаќаат 31,30% во *првиот столб* (вклучувајќи стапка од 4% придонес во вториот столб). Постои прагот кој сепримува при пресметката на основа од минимум 35% од проектираната просечна бруто заработувачка и максимален лимит за пресметување на основата и тоа до пет пати поголема од проектираната просечна бруто заработувачка.

Втор столб: 4% се одзема од стапката на придонес за првиот столб и се префрла во вториот столб. Стапката на придонес во вториот столб се зголемува за 0,5% на годишно ниво се додека не достигне 6%. Овде исто така, на прагот се применува пресметковна основа слично како и во првиот столб.

Старосна пензија (прв столб)

Лицето кое е осигурано во јавниот систем на пензиите (прв столб) има право на старосна пензија во случај кога тој/ таа ги исполнува двете стандардни возрасти за пензионирање и минималниот придонес. Разликата за возраст на пензионирање помеѓу за мажите и жените е: мажи - 64 години и 7 месецикој од 1 јули, 2013 година, а од 1 јануари 2015 година се зголемил на 65 години и жени - 59 години и 7 месеци од 1 јули, 2013 година, а од 1-ви јануари, 2030 година ќе се зголеми на 63 години. Сепак, мажите и жените имаат ист минимален период за придонес од 14 години и 2 месеци за 1 јули, 2013 година, кој ќе се зголеми на 15 години од 1 јануари 2015 година.

Разликата меѓу периоди на платени придонеси за мажи и жени е: мажи - 34 години и 2 месеци од 1 јули, 2013 година, се зголемил на 35 години на 1 јануари 2015 година и жени - 29 години и 2 месеци на 1 Јули 2013, се зголемува до 35 години на 1 јануари 2030 година.

Старосната пензија од првиот столб се пресметува и плаќа на месечна основа со користење на систем. Се утврдува од страна на должината на периодот за придонес и нивото на приходи (сите се променливи, карактеристични за секоја личност), како и на пензиската вредност (која е константна за сите пензионери).

Старосна пензија (втор столб)

Паушалениот износ пресметан и платен за вториот столб е еднаков на нето лични средства акумулирани на индивидуалната сметка отворена во пензискиот фонд од страна на учесникот. На учесникот му е загарантиран износот на платените придонеси, без казните и правните такси.

4.9.2. Боледување и породилно отсуство

Осигуреници плаќаат стапка на придонес за надоместоци во натура од 5,5%. *Не постои придонес за паричните надоместоци. Максимален лимит се применува на пресметковната основа.*

Работодавачите плаќаат стапка на придонес од 5,2% за надоместоци во натура и 0,85% за паричните надоместоци. Во однос на придонесот за парични надоместоци, се применува максимален лимит на пресметковната основа, односно 12 минимални бруто плати за секој вработен.

Самовработените лица плаќаат стапка на придонес од 5,5% за надоместоци во натура и 0,85% за паричните надоместоци.

Прагот кој се применува на пресметковна основа е минималната бруто плата, а во однос на придонесот за парични надоместоци, лимитот кој се применува на пресметковна основа е 12 минимални бруто плати.

Пензионерите исто така плаќаат стапка на придонес за надоместоци во натура од 5,5%. Не постои придонес за паричните надоместоци.

За да се квалификува за боледување, осигуреникот мора да има најмалку 6 месеци платени придонеси во претходните 12 календарски месеци пред почетокот на неспособноста.

Надоместок за згрижување на деца

Осигуреното лице има право да ја прекине неговата / нејзината активност и да добие надоместок за болест во случај кога неговото/ нејзиното дете до 7 годишна возраст и е болно. Возраст се зголемува до 18 години, ако детето оспособено поради болест.

Медицински надоместоци

Оваа корист се посветува на лицата кои платиле барем 1 месец придонеси во последните 12 месеци. Нема услови на задолжителен период на осигурување кои се применуваат за одредени категории на граѓани за итна операција, а во случаи на туберкулоза, СИДА и други заразни болести.

Паричните надоместоци за боледување и привремена неспособност за работа претставуваат 75% од просечната месечна заработувачка на осигуреникот (100% за итна операција, туберкулоза, СИДА и други заразни болести).

Надоместоци за превенција и рехабилитација

Надоместоците за привремена рехабилитација се состојат од сместување на алтернативна работа и парична помош за замена дел од приходите изгубени како резултат на намалување на работните часови. Вредноста на секој надоместок не смее да надмине 25% од просечната месечна заработувачка на осигуреникот во последните 6 месеци пред да започне работната неспособност. Надоместокот се плаќа максимум 90 дена годишно. Надоместокот е еднаков на 75% од просечниот месечен приход на осигуреникот во последните 6 месеци пред почетокот на неспособноста.

Породилно обештетување

За да се има право на породилни надоместоци, осигуреникот мора да плаќал придонеси најмалку 1 месец во последните 12 месеци. Породилниот надомест се исплатува за период од 120 дена на осигурениците мајки (63 дена пред раѓањето, односно 63 дена по раѓањето на детето). Максималниот месечен надоместок не смее да премине 12 минимални бруто месечни плати. Надомест на штета се доделува дури и во случај кога детето е родено мртво.

4.9.3. Невработеност

Осигурениците плаќаат придонес со стапка од 0,5%. *Постои лимит кој се применува за пресметување на основата и тоа пет пати поголема од проектираната просечна бруто заработувачка.*

Работодавачот плаќа стапка на придонес од 0,5%. Лимит се применува на пресметковна основа.

Самовработените лица доброволно се осигуруваат за овој ризик. Стапката на придонес е 1%. Постои праг кој се применува на пре-

сметката на основа што одговара на минимална бруто плата и лимит од пет пати повеќе од проектираната просечна бруто заработувачка.

Право на надоместок за невработеност се дава на регистрирани невработени лица кои ги исполнуваат следните услови: живеалиште или престојувалиште во Романија; недостаток на работа или недостаток на приход од самовработување (или приход од самовработување понизок од референтниот социјален индикатор); возраст меѓу 16 и квалификациската возраст за старосна пензија; работната способност; достапност за вработување; активно барање работа, и регистрација во агенција за вработување.

Евидентираните невработени кои ненамерно станале невработени треба да аплицираат за невработеност во рок од 12 месеци и да имаат платено придонеси за најмалку 12 месеци во текот на 24 месеци пред датумот на примената, со цел да се има право на надомест во однос на невработеност. Траењето на надоместокот во однос на невработеност варира во зависност од должината на периодот за придонес: 6 месеци за период за придонес помеѓу една и пет години, 9 месеци помеѓу пет и десет години и 12 месеци за период од десет години и над. За дипломирани студенти овој период е 6 месеци.

4.9.4. Надоместоци за повреди на работно место и професионални заболувања

Нема посебни барања за придонес на работниците за овој ризик. За работодавачите стапката на придонес се движи од 0,15% и 0,85% во зависност од фреквенцијата и интензитетот на класите на ризик. Лимит се применува на пресметковната основа.

Самовработените лица доброволно се осигуруваат. Стапката на придонес е 1%. Има минимален праг кој се применува на пресметковната основа на 35% од проектираната просечна бруто заработувачка и лимит од пет проектирани просечни бруто плати.

Отштета за привремена неспособност за работа

Лицето кое е осигурано за несреќи при работа и професионални заболувања има право на надомест на штета за привремена неспособност за работа, ако привремената неспособност за работа е резултат на несреќа при работа или професионална болест. Не постои услов за период на придонес. Времетраењето на надомест на штета е 180 дена во период од една година и може да се прошири до 270 дена.

Отштета за привремена промена на работното место и скратено работно време

Лицето кое е осигурано за несреќи при работа и професионални заболувања има право на обештетување за привремена промена на работното место ако, како резултат на несреќа на работа или професионална болест, тој/ таа не е во можност да работи во неговото/ нејзиното редовно работното место и привремено е преместен/а. Времетраењето на овој надомест е до 90 дена во период од една година.

Надоместот за привремена неспособност за работа се пресметува и плаќа месечно до 80% (100% во случај на медицински/ хируршки итни случаи) на просечната месечна исплатена бруто-плата заработена од страна на лицето во текот на последните шест месеци пред несреќата (или во текот на периодот кој е покус од шест месеци).

4.9.5. Здравствено осигурување и нега

Сите лица легално престојуваат во Романија се покриени од страна на националниот фонд за здравствено осигурување, како и странски државјани со постојано живеалиште во земјата. Со цел да добијат здравствена услуга, осигурениците и зависните од нив мора да платат придонеси најмалку 6 месеци во текот на претходните 12 календарски месеци. Во случај на итна операција, туберкулоза, СИДА, или други заразни болести, нема квалификациски услови. Доброволен придонес е овозможен за привремен престој и за дипломатскиот персонал акредитиран во Романија.

Медицинските услуги се обезбедени директно од страна на локалните фондови за здравствено осигурување и вклучуваат општа и специјалистичка здравствена заштита, амбулантска заштита, хоспитализација, лекови, апарати, рехабилитација, превентивна медицинска помош, породилна заштита, транспорт и други медицински услуги.

ЗАКЛУЧОЦИ ВО ОВА ПОГЛАВЈЕ:

Првиот заклучок во овој дел е поврзан со разликите на покривање на ризиците за социјално осигурување за вработените и самовработените лица, вклучувајќи ги фармерите, во однос на општите системи за социјална заштита од една страна, и посебните шеми за земјоделските работници од друга.

Анализата на девет земји покажа дека:

1. **Работниците** во проектните земји се покриени за сите социјални ризици: болест, инвалидност, породилно (татковство), несреќи при работа и професионални болести, невработеност, старост и смрт (без оглед на тоа дали се осигурени под општа шема за социјално осигурување или посебни шеми за работниците во земјоделството).

2. За самовработените лица, вклучувајќи ги и фармерите, покривањето на ризици во земјите каде што овие категории на лица се осигурени според општиот систем на социјално осигурување е значително различно и разликата е најизразена за **ризикот од несреќи при работа и професионални заболувања** (во Бугарија против овој ризик не можат да бидат осигурени самовработените лица и земјоделците, додека во Романија и Чешка на истата категорија на лица и се дава избор за осигурување од несреќи при работа и професионални заболувања, ако тие тоа го сакаат).

3. Разлики постојат и во однос на покриеноста во случај на **невработеност**. Во Бугарија земјоделците се исклучени од социјално осигурување за невработеност, додека во Романија земјоделците се дел од групата на самовработени лица кои можат доброволно да се осигураат во случај на невработеност. Во Словенија, земјоделците можат да бидат опфатени за овој ризик. Во Данска, осигурувањето во случај на невработеност ја покрива оваа категорија на лица, кое се управува преку професионални организации.

Во Чешка, повеќето од работниците во земјоделството имаат статус на вработени и нивните приходи се плаќаат во форма на плати и следствено, системот за осигурување важи на ист начин за вработените и самовработените лица. Земјоделците кои припаѓаат во групата на самовработените лица и немаат статус на работници, исто така се заштитени во случај на невработеност, како дел од системот за задолжително социјално осигурување финансиран од придонеси и обезбеду-

вање на придонеси поврзани со приход.

Во земјите каде што работниците во земјоделството се опфатени со посебна шема за социјално осигурување, како што е во **Германија**, покривањето на невработеноста се однесува само на земјоделските работници ангажирани од страна на работодавачот. Самовработените земјоделците не се покриени за тој ризик.

Во **Италија**, привремените сезонски работници во земјоделството имаат покриеност во однос на невработеност во рамките на системот на социјално осигурување во зависност од бројот на работни денови евидентирани во службените регистри од страна на Националниот институт за социјално осигурување секоја година.

Во **Франција**, покривањето во случај на невработеност за земјоделците може да се преговара меѓу социјалните партнери, но не е вклучено како ризик за социјално осигурување и опфатени со MSA.

Сумираните практики во однос на покриеноста на ризикот во случај на невработеност од деветте проектни земји се од клучно значење за успехот на шемата во случај на невработеност за самовработени лица за одразување на својата структура и специфичните карактеристики на релевантните групи на самовработени лица. Сите услови треба да бидат дефинирани во зависност од специфичната професионална состојба на самовработените лица во целина, а особено земјоделците.

Шемите за невработеност на самовработени лица се можни во сите земји каде тие се' уште не се предвидени за покривање на ризикот. За да се има право на исплата на надоместок во случај на невработеност, лицата на кои им се дава можност да се осигураат, па дури и тоа да биде доброволно, треба да бидат подготвени во целост да ја прекинат нивната активност поврзана со земјоделството и треба да бидат подготвени да станат достапни на пазарот на трудот. Условот со кој самовработените лица не можат да бидат одговорни за невработеноста не е секогаш валиден (на пример кога култури се уништени од лошите временски услови или поради стечај, како резултат на ограничените можности на пазарот, итн) и тоа не треба да биде причина да им се одземе надоместокот во случај на невработеност. На прв поглед, постои голема разлика во споредба со шемите за невработеност уживани од страна на работниците (вработените лица). Сепак, веројатноста за присилна невработеност во земјоделството не е помала од онаа за работодава-

чите во други сектори. Затоа, треба да се постават тие прашања и да се дадат идеи и да се дискутира за тоа како да се прошири покриеноста со социјално осигурување за земјоделците во такви ситуации.

Во тој контекст, го даваме **вториот заклучок** во овој дел, кој се однесува на минимални и максимални приходи по основ на придонеси кои ги плаќаат вработените и самовработените лица и некои специфични разлики кои се применуваат за самовработени лица. Во **Словенија**, самовработените лица се ослободени од плаќање придонеси за првите 12 месеци од нивната првична регистрација, а за следниот период од 12 месеци осигурените лица се должни да плаќаат само 50% од износот на нивните придонеси. Во **Бугарија**, придонесите на земјоделците се базираат на пониски месечни придонеси на приходи во споредба со другите категории на самовработени лица и работници. Различен осигурителен праг се применува во **Италија**, како и, каде што земјоделците плаќаат процент врз основа на четири вредности што варира во зависност од големината на земјата на земјоделците, на возраста на земјоделците, бројот на работните денови и референтниот приход (познат како „општо прифатен“ или „испеговаран“ приход). Диференцираниот приход за целите на придонесите за социјално осигурување платени од страна на земјоделците е предвиден во **Словенскиот закон**, каде основата за социјално осигурување изнесува 60% од просечната плата на вработениот, а за земјоделците, тоа е минималната плата за 2013 и 2014 година за; 54% од просечната плата за 2015 година; 56% од просечната плата за 2016 година; 58% од просечната плата за 2017 година; и 60% од просечната плата за 2018 година. Во **Македонија**, диференцираните приходи за целите на придонесите за социјално осигурување, исто така се применуваат и поединечно се пресметуваат врз основа на катастарскиот приход на податоци.

Клучното прашање кое треба да се реши во овој контекст е како да се изгради шема за социјална сигурност од почеток, имајќи предвид дека редовно вработување со полно работно време со целосно пријавениот приход е повеќе исклучок отколку правило за земјоделците, а особено за малите земјоделци кои го сочинуваат мнозинството на лицата кои работат во областа на земјоделството. Тоа е затоа што во прилог на традиционалната диференцијација меѓу вработени работници и самовработени лица, законот во речиси сите земји содржи посебни од-

редби за земјоделците и тоа јасно се покажа во извештаите за обемот и финансирањето на системите.

Два аспекти треба да бидат земени предвид:

Земјоделците се самовработени лица и според тоа се различни од работниците кои имаат фиксни работни часови, плати и во оваа смисла посилно вработување и гаранции за приход и подобри шанси за добивање на соодветно социјално осигурување.

Во рамките на општата група на самовработените лица, земјоделците се значително различни од другите самовработените лица и покрај тоа што има разлики меѓу различните групи на фармери, односно мали и големи фарми кои поседуваат различни големини на земјиштето со различни плодови, различни броеви на грла, машини и опрема, приходите од маркетинг на своите производи. (Некои земји имаат воведено формална диференцијација меѓу земјоделците. Македонија, Италија, Франција, Германија и другите земји како Бугарија, Романија, Данска гледаат на земјоделците како униформна група и ја применуваат истата основа за пресметување на придонесите за сите земјоделци за социјална сигурност).

Целта на ваквата диференцијација е да се постават системи на различни нивоа на заштита (на пример, земјоделците, кои се помалку заштитени во споредба со другите поради условите во кои тие работат, влијанието на локалната клима, несигурноста на пазарот за нивните производи, цени, итн).

Во овој контекст се поставува прашањето за потребата за зголемување на способностите на постоечките синдикати на земјоделците за да играат улога во официјалната регистрација на земјоделски организации и потенцијално во извршувањето на административните задачи поврзани со координација со системите за социјална заштита.

Третиот клучен заклучок се однесува на голема разновидност меѓу деветте земји од проектот во однос на видовите на пензиски надоместоци и плаќања и критериумите за подобност кои поединците треба да се исполнат за да имаат право на надоместоци. И покрај фактот дека во сите земји работниците во земјоделството кои учествуваат во општите шеми за социјално осигурување имаат право на покривање на целиот спектар на ризици (болест, породилно, несреќа на работа и професионална болест, инвалидност, старост и смрт), додека самоврабо-

ените лица, вклучувајќи ги фармерите, се покриени само за дел од тие ризици (старост, инвалидност и смрт), анализата покажа дека општата програма обезбедува различни критериуми за подобност (услови кои лица треба да ги задоволат) за да имаат право да добијат надоместоци и пензии, како што се должина на учествуво во шемата, времетраењето на плаќањата на надоместоци, износите на плаќањата на наоместоци, минимални количини и максимални лимити на плаќањата на надоместоци и пензии, итн.

Во врска со пензиското осигурување за земјоделците, сите девет земји обезбедуваат покриеност или во општиот систем или посебни шеми за социјално осигурување и разликите се главно во однос на износите на надоместоците и придонесите, критериумите за подобност (возраст и стаж) за правото на старосна, инвалидна или наследна пензија и формулата преку која се утврдува износот на пензијата.

Во Германија, потребениот минимум за учество во шемата е 15 години за лице да има право на старосна пензија и пензија на намалена способност за работа (инвалидитет). Возраста за пензионирање е 65 години за мажи и жени, но постепено ќе се донесе до 67 години за мажи и жени. Готовинските надоместоци се 1/12 од вкупната пензија месечно, а планот за пензионирање важи за неограничено време. Дополнителното пензиско осигурување ZLA / ZLF во Германија им овозможува на работниците во земјоделството и шумарството дополнителна месечна пензија до 80 евра.

Во **Франција**, возраста за пензионирање ќе се зголеми постепено до 60-62 години. За лицата родени по 1 јануари, 1955 година, правото на целосна пензија ќе се зголеми до 67 години. Износот на пензија зависи од просечните годишни приходи кои се еднакви на износот на прилагоден годишен приход (корекциите се пропорционални на стапката на инфлација за секоја година), нивото на пензиите и на вкупното времетраење на периодите на покриеност со социјално осигурување. Ова е типично за лица кои се ангажирани во земјоделството за да добијат дополнителни пензии. Оваа пензија е основна пензија платена од страна на системот на социјално осигурување или од страна на посебна земјоделска шема на Микрополитан (Micropolitan CBSA).

Од моментот на потпишување на договор за вработување, секоја плата на вработените се потпира на професионална земјоделска орга-

низација или земјоделскиот бизнис станува припадник на некој дополнителен пензиски фонд.

Пензиската стапка ќе се пресметува како збир на основниот и дополнителниот износ на пензија. По правило, пензијата може да варира помеѓу 65% и 100% од минатиот приход пред пензионирање.

Во **Италија** легалната возраст за пензионирање е како што следува:

самовработени лица и сезонски машки работници: 66 години и 3 месеци, самовработени жени и сезонски женски работници: 63 години и 9 месеци.

Износот на старосна пензија по квалификациите за период од **20 години** на учество со придонесите за социјално осигурување **претставува стапка од 2% за секоја година** на учество со придонеси (максимум 40) и се множи со висината на референтната плата.

Во **Данска**, државна пензија се гарантира на лицата на возраст од над 65 години, така што тие имаат приход откако ќе го напуштат пазарот на трудот. Возраста за пензионирање се разликува во зависност од датумот на раѓање на лицето. Во 2011 година беше постигнат договор за постепено зголемување на возраста за пензионирање од 65 на 67.

Новите држави членки и земјите-кандидати, **Словенија, Македонија, Чешка, Бугарија и Романија**, имаат пензиски шеми за земјоделците кои се многу слични и се потпираат на модел за пензионирање повеќе столбови, каде се предвидени дополнителни пензии од страна на приватни капитални шеми (со исклучок на Македонија, каде што земјоделците не се вклучени во вториот столб на капитал). Во горенаведените земји се предвидува прогресивно зголемување на возраста за пензионирање и условите за пензиски стаж во рамките на нивниот сегашни задолжителни пензиски системи и се како што следува:

Во **Македонија**: Во Македонија задолжителниот пензиски систем ги поставува следниве условите за пензии според стабот: возраст од 64 години за мажи и 62 години за жени, со најмалку 15 години работен стаж, освен во случаи на инвалидност или смрт. Исплатите на пензиите не можат да се преевземат порано од 10 години пред законската возраст за пензионирање. Осигурените лица кои имаат статус на индивидуални земјоделци треба да исполнат одредени услови, со цел да имаат право на пензија. Тие услови се однесуваат на времетраење-

то на периодот опфатен со платени придонеси, како и земјоделски стаж и доказ дека се платени придонеси за пензионирање во периодот кога овој чин е во сила.

Стапките на пензиски стаж се утврдуваат врз основа на просечната месечна плата добиена од страна на осигуреникот во текот на целиот период на осигурување, но не порано од 1 јануари 1970 година.

Во **Словенија** правото на пензиски стаж зависи од тоа дали лицето достигнало одредена возраст и периодот на осигурување пресметано за пензиски стаж или за пензионирање без купување на стаж. Со цел да се квалификуваат за пензиски стаж, поединците мораат да ги исполнат барањата кои се разликуваат од претходниот период во зависност од тоа дали осигуреното лице е маж или жена.

За жените мора да бидат исполнети два услови: Возраст 58 години и 4 месеци и период на осигурување од 38 години и 8 месеци; или возраст од 62 години и најмалку 20 години на уплатен придонес; или возраст од 64 години и најмалку 15 години на уплатен придонес.

За мажите мора да бидат исполнети два услови: Возраст 58 години и 8 месеци и период на осигурување од 40 години; или возраст од 64 години и најмалку 20 години на уплатен придонес; или возраст од 65 години и најмалку 15 години на уплатен придонес.

Во **Чешка** лицата мората да ги исполнат следниве услови со цел да се квалификуваат за пензија: стаж со платени придонеси за социјално осигурување од 25 до 35 години во зависност од годината кога лицето ќе ја достигне возраста за пензионирање. Возраста за пензионирање се зголемува постепено секоја година, 2 месеци годишно за мажи и 4 месеци годишно за жени додека не наполнат 68 години за мажи и жени родени во 1983. Во согласност со законот, возраста за пензионирање ќе се зголеми за физички лица родени во 1984 година и за 2 месеци за секоја наредна година по раѓањето. Законот не поставува минимум или максимум износ за пензии.

Бугарија: Да се има право на пензија за стаж и старост, финансирана од страна на системот за државно социјално осигурување (прв столб) следниве барања мора да бидат исполнети: возраст 63 години и 8 месеци (маж), односно 60 години и 8 месеци (жени) во 2014 година и работен стаж со платени придонеси не помалку од 37 години и 8 месеци (маж), односно 34 години и 8 месеци (жени). Возраста за пензионирање

и должина на услугата ќе се зголеми постепено за 4 месеци секоја година до возраст од 65 години за мажи и 63 за жени и должина на услугата 40 години за мажи и 37 години за жени. Ако горенаведените услови не се исполнети, осигуреното лице може да се квалификува за пензија за стаж и старост, ако има најмалку 15 години пензиски стаж со платени придонеси и нивната возраст е најмалку 65 години и 8 месеци (мажи и жени). Во 2014 година беа вовдени минимални и максимални износи за пензија со стаж и старост.

Романија: лицата кои се осигурени во јавниот пензиски систем (прв столб) имаат право на пензиите со стаж ако тие ја исполнуваат возраста за пензионирање и потребниот минимум стаж со платени придонеси.

Проектните земји не покажуваат никакви големи разлики во **покриеноста со здравствена заштита и семејните додатоци** помеѓу професионалните групи, односно вработените работници и самовработените лица, вклучувајќи ги и земјоделците. Затоа, земјоделците се подеднакво заштитени во однос на другите групи на самовработени лица и нема големи разлики на покриеност помеѓу самовработените лица и вработените работници. Во реалноста, сепак, земјоделците можат да станат жртва на дискриминација од различен вид како резултат на квалитетот на животната средина во руралните области. Таа средина се карактеризира со бројни пречки на патот, социјални, здравствени, и со инфраструктура во која често недостасува во тие области. Многу земји доживејаа буџетски ограничувања поради кои владите понекогаш се во искушение да инвестираат повеќе пари во здравствената инфраструктура на големите урбани места и да ги остава руралните области настрана.

Уште едно индиректно прашање кое се однесува на структурата на семејните надоместоци: Колку добро се таргетираат групите од населението на кои навистина им е потребна заштита, и дали плаќањата треба да се вршат само кон семејствата во очајна состојба, со цел да се направи поефикасен и финансиски стабилен систем.

Како заклучок треба да се нагласи дека за сите видови на надоместоци и исплати на пензии е од огромно значење соодветно да се процени нивото на приход на самовработените лица и земјоделци, што само по себе е тешка задача која ретко се исполнува во

реалниот живот. Социјалната политика мора да создаде употреба на софистицирани алатки за следење, известување и оценка на приходот на земјоделците, бидејќи тоа е основа за пресметка на надоместоците и пензиите и може да биде показател во однос на соодветноста на социјалните плаќања.

5. Моќностите за интервенција на Социјалните партнери во социјалната политика

Анализата на системите за социјална заштита на деветте проектни земји треба да ни помогне во идентификацијата на главните теми кои социјалните партнери ќе ги предложат за дискусија во потрагата по ефективни решенија за клучните предизвици со кои се соочуваат системите.

Во контекст на земјите од проектот, **вработените работници** се покриени за сите општествени безбедносни ризици: болест, инвалидност, породилно (татковство), несреќи при работа и професионални болести, невработеност, старост и смрт (без оглед на тоа дали се осигурени според општите општествени осигурителни шеми или посебни шеми за работниците во земјоделството).

Сепак, системот треба да се прошири и да се подобри во однос на регистрација и известување за сите лица вработени во овој сектор, вклучувајќи и сезонски работници.

Важно е дека групата на земјоделците треба јасно да се дефинира во контекст на социјалното осигурување.

Осигурителните аранжмани за социјална заштита на земјоделците се организирани во два начина.

Општ (Универзален) систем кој ги опфаќа сите групи на работници. Општиот систем за социјална заштита обезбедува покривање на основните социјални ризици, чадор административна структура и единствена финансиска шема. За самовработени лица, вклучувајќи ги и земјоделците, покривањето на ризици во земјите каде што овие категории на лица кои се осигурени според општиот систем на социјално осигурување е значително различен и разликата е најизразена за **ризикот од несреќи при работа и професионални заболувања.**

Ако треба да бидат сумирани практиките во однос на покрие-

носта на невработеноста од деветте земји во проектот, ние веруваме дека тоа е од клучно значење за успехот на шемата за невработеноста за самовработени лица, со цел да ги одрази во својата структура специфичните карактеристики на релевантните групи на самовработени лица. Сите услови треба да бидат дефинирани во зависност од специфичната професионална состојба на самовработените лица во целина, а особено на земјоделците.

Шемите за за покривање на ризикот од невработеност за самовработени лица се можни во сите земји каде се' уште не се предвидени.

Постоењето на независни посебни програми создадени за земјоделците не ги лишуваат земјоделците од можноста да учествуваат во општиот систем за социјално осигурување, со цел да им се овозможи пристап до одредени видови на бенефиции.

Проширувањето на социјалното осигурување за земјоделците и работниците во земјоделството е прашање кое бара дебата за иднината.

Клучното прашање кое треба да се реши во овој контекст е како да се изгради шема за социјална сигурност од почеток, имајќи предвид дека редовно вработување со полно работно време со целосно пријавениот приход е повеќе исклучок отколку правило за земјоделците, а особено за малите земјоделци кои го сочинуваат мнозинството на лицата кои работат во областа на земјоделството. Два аспекти треба да бидат земени предвид: земјоделците се значително различни од другите самовработени лица и покрај тоа што има разлики меѓу различните групи на фармери, односно мали и големи фарми кои поседуваат различни големини на земјиштето на различни плодови, различни броеви на главите на добиток, машини и опрема, приходите од маркетинг на своите производи. Постои потреба за диференцијација на осигурителната основа за пресметка на социјалните придонеси кои ќе резултираат со поставување на системи на различни нивоа на заштита.

Друго важно прашање се однесува на способностите на постоечките синдикати на земјоделците да играат улога во официјалната регистрација на земјоделските организации и потенцијалот во извршувањето на административните задачи поврзани со координација со системите за социјална заштита.

Типично, групата на заинтересирани самовработени лица треба да се добро застапени во органите на управување и раководење на тие

проекти, како и во општиот систем кој ги опфаќа сите самовработени лица. Во случаи кога самовработените лица не се посебно застапени, интересите на земјоделците главно се заштитени од страна на претставниците на работодавачите во овој сектор и од страна на релевантните синдикални структури, ако такви структури постојат. Во оваа област можности за дијалог и интервенција за оптимизирање на системот треба да се бараат преку корелација со Заедничката земјоделска политика и Европскиот земјоделски фонд за рурален развој (ЕАФРД).

Ова е уште еден акцент на важноста на социјалниот дијалог и индустриските односи кои обезбедуваат алатка за пребарување, за да се најде решение за подобра заштита и социјалната сигурност на работниците и лицата ангажирани во земјоделството. Оние примери на добри практики кои постојат во анализираниите стари земји-членки мора да охрабруваат, да се проучат и афирмираат, земајќи ги предвид специфичните национални карактеристики на новите земји-членки.

5.1. Национални акциони планови на проектните земји од перспектива на синдикатите

Во темелната работа Проектните Партнери во сите фази резултираше во развојот на акциони планови кои се одраз на специфична ситуација во соодветната земја. Врз основа на плановите кои беа презентирани, може да се истакнат клучните параметри (види подолу) кои ќе бидат понатаму развиени и се сумирани во Транснационална брошура во однос на можните решенија за успешен развој на ефективни секторски социјални шеми во земјоделството, преку заедничка акција на социјалните партнери.

5.1.1. Идентификувани проблеми

Македонија: Некои од најсериозните проблеми за кои треба да се бара решение во блиска иднина се: недоволна упатеност на сезонските работници во однос на нивните права и можности за подобрување на нивната социјална сигурност; недоволната комуникација со институциите во врска со ситуацијата со сезонските работници; недостатокот на сигурни официјални податоци за состојбата и условите за работа на сезонските работници; недостаток на соработка и размена на мислења и решенија со Министерството за труд и социјална политика, Организацијата на работодавачи на Македонија, Агенцијата за вработување и Осигурителните Фондови.

Словенија: Според претставниците на релевантниот синдикат (КЖИ), важните проблеми се однесуваат на: нередовна исплата на придонеси за социјално осигурување и плаќање на овие придонеси врз основа на делумно пријавениот приход; прашањето на стареење-то на населението надополнето со недостатокот на приспособување на работните услови (во зависност од возраста) за постарите работници; непријавената работа и сезонска работа каде што условите за работа и плата не се исти како и на работниците кои имаат договор за вработување или друг вид на договор (социјална дискриминација).

Во **Бугарија** исто така постојат голем број на проблеми поврзани со социјалната заштита на земјоделците. Тие проблеми се однесуваат на: недостаток на диференцијација меѓу земјоделците во зависност од нивните приходи од земјоделството за целите на социјалната заштита; многу ниско учество на покриеност на земјоделците од вкупниот број на осигурени лица - 11,1% во 2013 година; покриеност со социјално осигурување за ризиците од невработеност и несреќа при работа и професионално заболување кое не е вклучено како задолжително или доброволно покривање за самовработените фармери во законот за социјална заштита; укинатата можност за предвремено пензионирање на земјоделците со намалена пензија; недостатокот на соодветна покриеност за ризикот за невработеност за сезонските работници кои претставуваат значителен дел од работната сила во земјоделството; не постојат одредби во законот околу надоместоците за изгубени приходи во случај на лошо време или природни катастрофи кои можат да го уништат земјоделско производство (надоместоци се предвидени во гарантен фонд за обезбедување на приходи на вработени работници во случај на несолвентност на работодавецот).

Во **Италија** главните проблеми со кои се соочуваат се: нејасна идентификација на пазарот на трудот заради високото учество на неформалното вработување; возраста за пензионирање за земјоделските работници е иста како и за сите други работници; постои потреба за подобра плата за земјоделските работници.

Германија: нивото на дополнителна пензија не е доволно високо; треба да има некои предности за работа и социјални права на работниците и вработените; ниските плати во земјоделството резултираат со ниски надоместоци и пензии; демографските промени/ предизвици со

кои се соочува земјоделството.

5.1.2. Можни мерки за подобрување на социјалната заштита на лицата кои работат во земјоделството од перспектива на синдикатите и со нивно активно учество

Според **Агро Синдикат, Македонија**, мерките треба да се состојат од: подигнување на свеста кај сезонските работници за нивните права и можности за подобрување на нивната социјална сигурност, како и собирање на искуства и мислења во однос на условите за работа; подобрување на соработката со институциите; обезбедување на сигурни и официјални податоци за состојбата и условите на работа на сезонските работници од страна на релевантните институции; плодна соработка и размена на мислења и усвојување на конкретни практични решенија заедно со Министерството за труд и социјална политика, Организацијата на работодавачи на Македонија, Агенцијата за вработување и Осигуриелните Фондови.

КЖИ, Словенија предлага неколку мерки со кои можат да се решат горенаведените проблеми: соодветни закони и поефикасна контрола; каде што е потребно, додавање на одредби на Законот со кои ќе се предвидат посебни услови во договорите за колективно преговарање во врска со непријавената работа и сезонски работи.

Во **Бугарија** краткорочните мерки кои можат да придонесат за пофлексибилна и фер социјална заштита за земјоделците вклучуваат: ажурирање и дополнување на регистарот на земјоделците со цел да се вклучат детални информации за фарми, како што се количината на обработливо земјиште, бројот на животните кои се одгледуваат на фарма, остварените приходи и бројот на лицата кои се вклучени во работењето на фармите, итн; зголемување на процентот на осигурени земјоделци преку создавање на пофлексибилни услови за плаќање на придонесите за социјално осигурување (една годишна плаќање за пензии) и диференциран минимален приход за социјално осигурување; дополнување на кодексот за социјална помош, со цел да ги вклучи фармерите во групата на осигурени лица за ризици од невработеност и несреќа при работа и професионално заболување, а земајќи ги предвид спецификите на овој сектор; создавање на повеќе флексибилни шеми за пензионирање на земјоделците со кои ќе се намалат неколку години работен стаж, со цел да се квалификува за пензија; додавање на одредби на

Законот за работни односи и на кодексот за социјална помош со цел „да се дефинира сезонската работа“ и специфичните барања за прифатливост, за сезонските работници да добијат надоместоци за невработеност (поради пократкото траење за плаќање на тие надоместоци, пониски износи од тие надоместоци, и слично); предлагање на посебен систем за гарантирање на приходите на земјоделците чија единствена доходовна дејност е земјоделството во случаи кога тие не се во состојба да произведуваат или кога нивното земјоделското производство е спречено поради неповолните временски услови, несреќи или непредвидливи движења на пазарот (ова може да биде безбедносен ризик за социјално осигурување или опфатено со придонесите или премиите).

АИРАА, Италија укажува на нови мерки, и тоа: да се обезбеди поголема транспарентност и законитост на пазарот на трудот; да се воведат пониска возраста за пензионирање за земјоделците; да ги пренесат на скалите за плати за работниците во земјоделството на ниво и со другите сектори.

Според претставниците на **IG Bau, Германија**, мерките треба да придонесат за: финансиско подобрување на дополнителното социјално осигурување; проверка и анализа на работните односи во земјоделството; зголемување на платите во земјоделството. Со оглед на постојните демографски предизвици, потребно е да се обезбедат повеќе и подобри работни места/ вработување; поголемо и подобро образование; поголема безбедност при работа; развој на човечките ресурси и поголема посветеност во име на вработените.

5.1.3. Потребни акции, решенија и активна координација меѓу синдикатите и институционалните засегнати страни

Македонија. Синдикатите можат да играат водечка улога во поглед на: организирање на редовни состаноци и обуки, електронска и вербална комуникација со институциите; поднесување формално барање за официјална информација до надлежните институции; организирање на тркалезни маси во соработка со Министерството за труд и социјална политика, Организацијата на работодавачи на Македонија, Агенцијата за вработување и Осигуриелните Фондови, со цел да се донесат конкретни практични решенија.

Словенија. Преговорите со социјалните партнери (работодавачите и владата), со цел да ги преземе потребните законски и практични

активности се важен инструмент за да се дојде до фер и соодветни решенија кои влијаат на сите лица ангажирани во земјоделството.

Бугарија. Во Бугарија синдикатите и најмногу од сè Сојузот на независни синдикати во земјоделството активно ќе учествува во: развој на предлог со образложено мислење од страна на социјалните партнери до Министерството за земјоделство и храна со потребните измени во законот; иницирање на промени во кодексот за социјална помош, со цел да се предвиди можност за плаќање на пензиските придонеси до 31 март следната година и да се воведат диференциран минимален приход за осигурување за земјоделците врз основа на нивниот генерираа годишен приход од земјоделството; развој на предложените измени на Законот за работни односи и безбедност.

Италија. Синдикатите можат да играат важна улога во: тренд анализа во врска со понудата и побарувачката на пазарот на трудот; развивање на јасна и соодветна законска регулатива поврзана со земјоделството; спроведување на тркалезни маси за широки консултации.

Германија. Синдикатите можат да ги преземат сите неопходни активности и решенија во областа на: подобрување на законската рамка за колективните договори; проучување и анализа на состојбата во земјоделството; инсистира на утврдување на минимална плата во законот; други иницијативи преземени од страна на ИГ во основното

5.1.4. Очекувани и постигнати резултати

Во **Македонија** се веќе започнати напорите да се добијат сигурни и официјални податоци за состојбата и условите за работа на сезонските работници од институциите и некои резултати се веќе добиени. Покрај тоа, синдикатите веќе поднесоа барање за средби со релевантните чинители за плодна соработка, размена на мислења и усвојување на конкретни практични решенија во соработка со Министерството за труд и социјална политика, Министерството за труд и социјална политика, Организацијата на работодавачи на Македонија, Агенцијата за вработување и Осигуриелните Фондови. Одговор на засегнатите страни во врска со датумот на средбата е сеуште во тек.

Во **Бугарија** се работи на рафинирање на регистарот на земјоделците со цел да се направи во согласност со регистрите на Националната агенција за приходи и Националниот институт за социјално осигурување. Првичните разговори беа спроведени со институционал-

ни чинители (национален институт за социјално осигурување и Министерството за труд и социјална политика) од страна на Сојузот на независни синдикати во земјоделството на тема воведување на диференцирани данок на минимум осигурување за земјоделците, како и со цел да се усогласи овој режим со режимите кои се применуваат за ангажирани работници и други групи на самовработени лица за кои вакво разграничување на минимален приход за придонесите за социјално осигурување веќе е воспоставен. Работата е во тек за да се подготви образложено мислење за создавање на специјален Гарантен фонд во корист на исплати на социјална помош (претежно за малите земјоделци чија единствена доходовна дејност е земјоделството, врз основа на регистар); за ова мислење треба да се разговара со социјалните партнери и со извршната и законодавната власт.

Италија веќе го одобри законот против нелегалното вработување кој беше подготвен со активно учество на синдикатите. Вистинската возраст за пензионирање на земјоделските работници е ниска и тоа треба да се ревидира во поглед на безбедносната ситуација во секторот за социјални работи, и земјоделските синдикати ќе играат активна улога во овој процес. Синдикатите, исто така, ќе инсистираат на присуство на медијатори за целите на контрола на работата во земјоделството.

Наместо Поговор

Европските земји работат според различни системи на социјална заштита кои се обликувани од историјата, демографијата, животниот стандард, различни социо-економски и институционални рамки во тие различни општества.

Нашата анализа на состојбите во системите за социјално осигурување на земјите-членки во областа на земјоделството, покажа дека системите за социјално осигурување се соочуваат со многу предизвици. Главната загриженост е трендот на долготрајна финансиска нестабилност што резултира со заложбите за националните буџети, кои не можат да бидат испочитувани. Демографскиот профил и трендот на стареење на населението е дополнителен товар врз стабилноста на системот и на издржливоста на јавните финансии. Во Европа, стапката на стареење на населението како резултат на подолг животен век и ниската стапка на наталитет во повеќето земји се влоши драматично. Во

2060 година, овој однос ќе биде 52,6% во просек за 27, што претставува зголемување од 26,7 процентни поени во однос на 2010 година.

Ние сме свесни дека постојат предизвици во областа на земјоделството, дека социјалните партнери се соочуваат со полоша ситуација на лицата кои работат во овој сектор. Тие станаа жртва на долготрајната финансиска нестабилност на системот на социјално осигурување. Земјоделскиот сектор е познат по својата непривлечна понуда за работа поради ниските приходи, неповолните услови за работа, ниската квалификуваност и недоволно мотивирана работна сила, сезонско вработување со ретка покриеност од страна на системот за социјална заштита, бидејќи поголемиот дел од вработените немаат договор за вработување (што претставува храна за сивата економија). Сезонската природа на земјоделските кампањи во голема мера го ограничува движењето на работната сила од еден сектор во друг.

Искуството на партнерството со социјалниот дијалог и индустриските односи во земјоделството и јасно дефинираните приоритети за секторските социјални партнери, односно правата на сезонските работници, последиците од реструктурирањето на овој сектор во последните 20 години, слободното движење на работници, пристап до и гаранција за подобри услови за работа и социјално осигурување, не охрабруваат да продолжиме со нашата работа за предложениот проект за мобилизирање на енергијата на граѓаните и општеството за решавање на предизвиците во системот на социјално осигурување во овој сектор, за дискусии и развивање на посебни шеми за социјално осигурување.

Во продолжение ќе следи изработка на **Транснационална брошура во однос на можните решенија за успешен развој на ефективни секторски социјални шеми во земјоделството, преку заедничка акција на социјалните партнери**, да се воведат визијата на Партнерството за конкретна акција во оваа област.

Проектот го поддржува ажурирањето и подобрувањето на социјалната заштита во Европската унија, со фокус на социјалната димензија на единствениот пазар на ЕУ, особено во однос на пристапот и дистрибуцијата на права, слободното движење на работниците, променливата природа на работата како резултат на економската криза, реструктурирање, работни места и зелени работни места.

Извори

1. National Reports of the Countries included in the Comparative Analyses, 2014, published on the website: www.fnsz.bg
2. MISSOC – Social protection of the self-employed, January, 2013
3. Social Security for farmers in EU, 2010 “ENAPS – A Social platform for EU rural population”, 2010, 2014
4. Farmers’ social protection in Serbia, Albania and Macedonia set off against European best practices, 2007
5. Farmers poverty and social exclusion in the European Union, International Social Security Organization, 2013
6. International Social Security Association – Analysis on Social Security in different countries, 2012, 2013
7. Pensions at a Glance, 2013
8. Germany – Social Code Book VI

Оваа публикација беше разработена благодарение на посветената работа на организациите-партнери:

ФНСЗ, Бугарија
FNSZ, Bulgaria

БААП, Бугарско здружение на земјоделски производители
BAAP, Bulgarian Association of Agricultural Producers

Агро Синдикат, Македонија
Agrosindikat, Macedonia

КЖИ, Словенија
KŽI, Slovenia

Агростар, Романија
Agrostar, Romania

ОСЗПВ - АСО, Чешка Република
OSZPV - ASO, Czech Republic

ЗФ, Данска
3F, Denmark

ИГ БАУ, Германија
IG BAU, Germany

ФГА - ЦФДТ, Франција
FGA-CFDТ, France

АЛПАА, Италија
ALPAA, Italy

ЕФФАТ - Европска федерација за храна, земјоделство и туризам
EFFAT - European Federation of Food, Agriculture and Tourism

Оваа публикација е информативен и аналитички референтен материјал за состојбата на системите за социјално осигурување во секторот на земјоделството во земјите-членки - партнери во овој проект. Заедно со идентификуваните предизвици, Анализата го опфаќа односот на специфичните шеми за социјално осигурување во некои од старите земји-членки, кои се развиени во текот на годините, како резултат на социјалниот дијалог и вклучување на работните луѓе.

Оваа публикација е придонес за ефективен процес на развој на социјалниот дијалог во секторот и почетна точка за генерирање на нови можни решенија за подобрување на социјалната сигурност на работниците во земјоделството.

Одговорноста за оваа публикација е кај авторите и Европската комисија не е одговорна за било каква употреба што може да се направи од информациите содржани овде.

Овој проект е поддржан од Европската Унија, Европската Комисија,
ГД "Вработување, Социјални прашања и Вклученост"